TH. BARTHOLINI
de
PEREGRINATIONE MEDICA

ad Cl. V.

OLIGERUM JACOBÆUM

Nepotem suum

ET FILIOS

CASPARUM BARTHOLINUM,

CHRISTOPH. BARTHOLINUM.

ANNO 1674.

HAFNIÆ, Literis CHRISTIANI WERINGII Acad. Typogr.
Sumpt. Danielis Paulli, Reg. Bibliop.

SI pro affectus magnitudine verba mihi fluerent, paucis certé exprimere non possem quo voto ex patria Academia discedentes Vos prosequar, quo animo demittam tam chara mihi capita, tam desiderata pignora, tam probos filios civesq;, quibus præceptis instruam ad itinera suscepta feliciter persequenda, ad studiorum metam assequendam, ut DEO deniq; & patriæ tandem inserviatis. Dici non potest quam ægré divortium corporis, non animorum, feram. Satis exprimere verbis nequeo quantis suspirijs Matres optimæ & indulgentissimæ vos abitum meditantes amplectantur, quas lacrymas noti amici minentur, quibus gratulationibus omnes prosequantur, quasi publica res ageretur in privatorum proposito & voluptate peregrinandi. Ita est profectó, nullius boni possessio est perpetua. A parentibus Liberi divelluntur, dulcissima thori pignora, & Medicorum παῖδες exteris cedunt, quiq; succo nostro hactenus victitarunt, peregrinum captant. Hæc sunt orbis eruditi commercia, ultro citroq; inter amicas gentes instituta. Damus nostros, recipimus alienos. Docemus alios, ab alijs discimus. Exemplo præimus orbi, &

orbis nobis eſt exemplum. Quid querimur orbitatem filiorum? cur abeuntes ad præclara videnda diſcendaq; retrahimus contrarijs votis? Abeunt, ut redeant, peregrinantur foris ut ſecum habitent. Non ſibi nati ſunt, ſed patriæ, ſed orbi. Nam animæ fortis univerſum mundum patriam dixit Democritus. In maxima verò felicitatis gaudijq; parte reputo, quod ita domi vixerint, ut ſui deſiderium parentibus, amicisq; reliquerint, & publico ſpem haud dubiam futuri emolumenti. Alia in laudem Nepotis & filiorum dicenda taceo, ne affectu paterno verius quam veritate videar rapi. Sat eſt ita eos eſſe comparatos, ut me tacente, Literatorum amorem mereri poſſe videantur & bonorum favorem, qui ingenium & adoleſcentiam præclaris domi operibus auſpicati ſunt, nullo indulgentiæ blandimento, ſed virtute, quam amant, ad honeſta excitati. Dederunt publica indolis optimæ documenta & ſtudiorum ſpecimina, ne publicum formident, nec hoſpites in orbe cenſendi, qui partem illius extra patriam vel in Belgio, vel Norwegia, perluſtrarunt, & pennâ publicâ volare cœperunt. Quanquam igitur vos, mi filij, non paucos jam annos audientes magnos Magiſtros, idq; in urbe patria literatisſima, abundare oportet præceptis, inſtitutisq; Medicinæ, & Philologiæ, & Matheſeos, propter ſummam & Doctorum Academiæ noſtræ auctoritatem, & urbis, quorum illi vos ſcientia augere poſſunt, hæc exemplis; tamen

ut ipſe ad meam utilitatem olim peregrinas oras inviſendas exiſtimavi, idem vobis cenſeo faciendum, ut par ſitis publicæ expectationi. Idem nunc vobis quod olim mihi ſuaſi. Nec dubitabitis in parte conſilij veſtri ponere, quod ipſe feci, & ante me ſapientiſſimi quiq;, qui peregrinandum ſibi putarunt, ut ſapientiam vel diſcerent uberiorem vel ſufficientem docerent. Sic animo, aliorum exemplis præceptisq; confirmando, ſic corpori conſulitis, quod, ne vitium trahat, motu conſervatur, ſic vitæ frugalitati aſſueſcitis, cum offa, ut apud *Stobæum* loquebatur Democritus, & thorus herbaceus famis & laboris dulcisſima vobis ſit medela. Corpore languentibus peregrinationem & equitationem commendavit *Galenus* l. de Icteri Cura. Quantum animo ſapientia apud ſapientes informando peregrinationes prudenter inſtitutæ conferant, veterum ſapientum exemplis diſcimus. Apollonius Thyanæus ad Indos reviſit, ut cum Brachmannis conſueſceret, ubi concluſum fuit, eſſe ſupra quatuor elementa regionem puram, DEI generationem, *Philoſtrato* teſte, Romæ quoq; cum Teleſino Conſule de varijs rebus gravioribus contulit. In Ægypto cum Veſpaſiano ſermones miſcuit, & cum Gymnoſophiſtis locutus, Nili originis curioſus indagator. Anacharſis Scytha pari generoſitate Athenasſe contulit, arcta cum Solone inita amicitia. Teſtatur ipſe ad Croeſum, veniſſe ſe in Græciam ut diſceret mores, leges & vivendi

modum Græcorum, nec opus ſibi eſſe auro, ſed ſufficere ut melior redeat, doctiorq; in patriam. Peregrinantur hoc tempore multi, & univerſa Europa peregrinari videtur, militibus undiq; fines vicinorum depopulantibus, ut vel numis ditiores, vel provincijs urbibusq; occupatis revertantur ad patriam cruentis manibus, ſaucio pectore, vulnerata conſcientia, ſibi plaudentes cum numos contemplantur in arca, ſed diris devoti propter innocentiſſimas animas quas peregrinari coëgerunt. Non ita Anacharſis, nec Regina Orientis, quæ ſolius ſapientiæ cupiditate flagrans, ſine alia lucelli ſpe, ad ſapientiſſimum Salomonem audiendum perrexit. Pythagoras Samius, ſapientiæ fama inclytus, apud Barbaros & Græcos magnam myſteriorum partem hauſit. Ad Perſas profectus magorum ſcientiæ ſe formandum tradidit, à quibus ſiderum motus, curſusq; ſtellarum & uniuscujusq; vim, proprietatem & effectum docili animo hauſit. In Ægypto ſapientiam & gentis linguam imbibit, triplexq; genus literarum, Epiſtolicum, Hieroglyphicum & ſymbolicum, didicitq; exactam cognitionem DEorum. Cretam deinde navigans cum Epimenide ſpeluncam Ideæ contemplatus eſt. Hic & in Arabia, & in Judæa didicit modum interpretandi ſomnia & futura divinandi. Hac ſpecie hodieq; peregrinantur cum Pythagora non pauci, ſed diſpari animo & eventu. Linguas peregrinas diſcunt, ut ijs abutantur

in ali-

in aliorum vel perniciem vel contemptum, DEIq; cognitionem susq; deq; habentes, plus sciunt quam credunt, & malé credunt quæ sciunt. Somnia sibi fingunt, alijs multa sibi nihil prædicentes, suiq; adulatores belle se rem gerere putant, si in externis occupati terras varias pari cum asinis vectoribus passu emetiantur. Aliam peregrinationis suæ rationem *Plato* iniit, cæterisq; viam monstravit. Megaram concessit ad Euclidem auscultandum, cum nonnullis discipulis Socratis junioribus, ad Cirene abiit, ut Theodorum Mathematicum audiret, mox Italiam petijt ut disceret à Philolao & Eurito Pythagoricis. Ægyptum salutavit, comitatus Euripide, ut cum sacerdotibus colloqueretur. Scilicet omnium peregrinationum finis esse debet, ut ex regionibus dulcissima exsugantur, & à sapientibus illa mutuemur quæ & mores instruant & utilis doctrinæ cumulum augeant. Ad Æsculapij nepotes hæc inprimis cura spectat. Neq; enim omnis fert omnia tellus, nec eosdem morbos morborumq; remedia uni loco natura locavit. *Hippocrates*, Medicorum Pater, in Lege requirit, ut perfecti Medici nomen acquiratur, Locum à natura ad disciplinam accommodatum. Qui alibi quoq; quam in patria panditur, ut varietas ægrorum facilisq; illorum inspectio habeatur. Barbaras militias sequi Medicum aliás voluit *Cous* Lib. de Medico, ad cognoscenda tractandaq; telorum vulnera. Imo Medicum

inter belli necessaria recenset *Ælianus* Tactic. c. 2. Peregrini morbi cum moribus patriam infestant, peregrina igitur medicamenta ex loco natali inspicienda. Hinc in curatione luis Venereæ ex America Guajaci usum nostro orbi invexêre Hispani. Et si Medici Galli, Itali aut Hispani scorbutum curare velint domi, ad peregrinationem ad nostras oras impelluntur ea necessitate, qua nos ad illos invisendos obstringimur. Sic manus manum lavat, nos illorum, illi nostros morbos discunt, ut cum laude omnibus medeantur. Ipse Hippocrates peregrinatus fertur ad Democritum, in bilis sede inquirenda occupatum, qui ut hospes non discipulus exceptus fuit, reliquitq; patriam non quod Guidiorum Bibliothecam incendisset, quemadmodum falso rumore de eo creditum est, sed ut artis suæ speciminibus innotesceret pluribus & pluribus prodesset. Quod quoq; aliorum Medicorum institutum fuit. *Galenus* certè Pergamo relicto Smyrnæ Pelopem audivit, Corinthi Numesianum, mox Romæ artis suæ dexteritatem ostendit, quam ter revisit. In Judæam verò profectus, non ut Christi miracula perspiceret, quod negat *Labbeus* de Vit. Gal. p. 54. sed ut Opobalsamum & bitumen Judaicum exploraret. In Lemnum Insulam navigavit, ut quæ de Terra Lemnia dicebantur præsens videret. In Cypro metalla, Cadmiam, Pompholygem aliaq; investigavit. Nec Alexandriam insalutatam præterijt,

cujus

cujus ſcholæ tanta olim erit fama, ut *Amianus* L. 22. pro omni experimento ſuffficere Medico dictitaverit ad commendandam artis ſuæ autoritatem, ſi Alexandriæ dixerit ſe eruditum. Hujus Academiæ Alexandrinæ Profeſsor Agapius celebratur *Suidæ*, qvi Byzantium deniq; profectus ludum literarium valdè inſignem aperuit. Ab hac locorum mutatione Medici deinde dicti fuere *περιοδευταί* h. e. circulatores, honeſto veteribus nomine, noſtris moribus minus honeſto. Nam *L. 6. ¶ 1. ff. Lib. 27. de excuſ. Tutor.* à Modeſtino Medici ita vocantur, junguntur q; Grammaticis, Sophiſtis, Rhetoribus, quibus à tutela requies conceditur. Veteri Interpreti Circuitores. Non quod *ἀγοραῖοι* fuerint, qui hodieq; in theatris forenſibus ſua arcana vendunt: ſed quia Principum in itineribus ſocij. Nam & Comites dicebantur à Principum Comitatu, vel qvod urbes circum iverint ſanitatis reddendæ cauſa, artiſq; ſuæ pluribus communicandæ. In Eccleſia Chriſtianorum veterum vocabulo qvoqve honeſto Epiſcoporum Vicarii *περιοδευταὶ* appellabantur, circuitores ſev viſitatores, qvi regiones civitatibus ſubjectas viſitabant ac circumiverunt, propria ſede deſtituti, de qvibus in Concilio Laodiceno Canon 161 loqvitur, qvod ex Balſamone, *Zonara*, aliiſq; illuſtrat *Chr. Juſtellus* Not. ad p. 82. Noſtro ſeculo tanta peregrinationis utilitas ad Medicum redundare videtur, ut Medici autoritatem tueri nemo posſit, qvi extra patriam ve-

ſtigia non protulit. Qvanqvam enim domi abundè qviſq; habeat, qvæ ſint inſtituto Medico neceſſaria, debent tamen exterarum rerum collatione confirmari, vel augeri. Incredibile eſt, quantum delectet juvetq; alienos agros, camposq;, montes fluviosq; intueri, & naturæ variæ ubiq; admirari benignitatem: ægrorum variorum ſtatum in domibus, in Noſocomijs, quæ paſſim ſplendidè magno lectulorum numero viſuntur, eorumq; curandi rationem perſpexiſſe: Virorum Doctorum colloquijs frui, ſingulorumq; experientias provocare: Laboratoria, fornaces chemicorum, Pharmacopolia, myropoliaq; ingredi. Ad Anatomen vel diſcendam vel perficiendam, peregrinatio quantum momenti conferat, ignorare neminem exiſtimo. *Galenus* l. 1. Adm. Anat. c. 2. enitendum cenſet, ut in Alexandria commoretur Anatomes cultor, ſceleti ſolius viſendi gratia, ubi Medici oſſium diſciplinam auditoribus ante oculos exponunt. Quem locum ſi non aſſequatur, alijs negotijs jam occupatum, licebit in eum modum hominum oſſa contemplari, quo ille quoq; ſe uſum narrat, in ſepulchris quibusdam, & monumentis diſſolutis, vel ad theatra illa reviſere quæ paſſim in orbe noſtro literato à Profeſſoribus animantur, nullo paſſu Alexandrinorum celebritati cedentibus. Sic patrum memoria Hiſpania Valverdam edidit coluitq;, Ingraſſiam Sicilia, Iaſolinum Neapolis; Bononiam inviſerunt Artis

culto-

cultores ad Carpum, Mundinum, Varolium, Patavium ad Veſalium, Fallopium, Aquapendentem, Caſſerium, Romam ad Columbum, Piccolomineum, Euſtachium, Baſileam ad Platerum & Bauhinum, Pariſios ad Jac. Sylvium, Car. Stephanum, Paræum, Monſpelium ad Laurentium, Wittebergam ad Salomonem Alberti, Leidam ad Pavium. Noſtro ſeculo exterorum ſtudia ad ſe allicêre vidimus florentes in Europæ cultioris regnis Proſectores clariſſimos, amicitiâ partim, partim fama nobis notos, Neapoli Severinum, Meſſanæ P. Caſtellum, Romæ Trullum, Panarolam, Piſis Ruſchũ, Fracaſſatum, Florentiæ Redũ, Tilemannum, Bononiæ Malpighium, Bellinum, Venetijs Folium, Patavij Spigelium, Plazzonum, Veslingium, Marchettos, Molinettum, Virſungum, Leonicerum, Ticini Aſellium, Baſileæ Bauhinum Filium, Pariſijs Riolanum Filium, Pecquetum, in Anglia Harvejum, Gliſſonium, Williſium, Highmorum, Lowerum, Leidæ O. Heurnium, Falcoburgium, Walæum, Fr. Sylvium, Hornium, Amſtelodami Tulpium, Blaſium, Ruyſchium, Swammerdamum, Kerckringium, Sladum, Delphis Regn. de Graaf, Gröningæ Eiſſonium, Ultrajecti Diemerbroekium, Hobokenium, Sylvæ Ducis Bilſium, Argentorati Sebizium, Altorfij Maur. Hofmannum, Helmſtadij Meibomium, Jenæ Rolfinccium, Slegelium, Lipſiæ Welſchium, Chiloni Majorem, In Suecia Rudbechium & Howenium,

in patria Hafniæ Sim. Paulli, Möinichenium, Borrichium, Stenonium, heu quanta nomina! quæ cum universa antiquitate certare valent. Quocunq; locorum perveniat Artis filius, inveniet apud laudatos Prosectores, vel illorum successores felicissimos, quæ sciendi aviditatem exsatient. Cæterum ad Anatomen Practicam, quam omnibus commendare nunquam cessabo, plurimum auxilij subministrabunt Nosocomia, quæ in celebrioribus urbibus patent, facilem viam monstrantia in cadaveribus morbo defunctis ad cognitionem sedis affectæ & morbosas causas. Ad quam lineã spectant rerum Naturalium Musea hinc inde obvia, præsertim quæ sceleta adulta & puerilia ostentant, instrumenta Chirurgica præbent, exotica animalia, fructus peregrinos, seminum, metallorum, mineralium, lapidumq; varietatem elegantem & alia foro Medico inservientia advenis monstrant. Hic & ibi Anatomicus peregrinans, medicinæ bono, excerpere potest quæ ad rem suam videbuntur. Unde neminem facilé sive nostra sive superiori ætate invenias Artis Anatomicæ gloria eminentem, qui peregrinationum tædia ocio domestico postposuerit, quanquam, quod dolendum, non semper felix fuerit & optatus susceptorum itinerum exitus. Zerbus enim, dictione quidem barbarus, non doctrinâ, in Thracia nefarié obtruncatus, cujus tragediæ seriem pertexuit *Neander* in syntagmate de Med. Orig. p. 151.

Vesa-

Vesalius Hierosolymam ire coactus fuit, nullius sceleris expiandi causa, sed, referente *Thuano* l. 74. Hist. Gall. quod in defuncto cadavere, adhuc se movente corde, causam morbi inquisiverit. Carpus in exilium actus à Bononiensibus non quod vivos homines aperuerit, quod scelus ipse detestatur Comm. in Anat. Mundini, sed quia frequentioribus sectionibus id agere visus est, vel, sicut suspicatur *Riolanus*, ob libertatem loquendi in Anatome commissam, obscœnumq; sermonem, quo aures honestas offendit. Bucretius Uratislaviensis absoluto Patavij opere Spigeliano, Bononiæ inquisitionis rigorem redemit religionis professæ mutatione, deinde Parisijs cucullum induit Dominicanorum, qui os sacrum cucullo Monachorum comparaverat & musculum scapulæ. Virsungus Bavarus sclopeto in limine ædium propriarum trajectus Patavij occubuit. Spigelio vitrum digito impactum necem acceleravit. Slegelio cadaveris secandi manus terrorem injecit. Sic ubiq; ferè Anatomicis naufragia nocuerunt, & si aliæ desunt insidiæ, exhalationibus cadaverum enervantur, ut pauci ad canitiem venerandam aspirare possint, si Democritum excipias centenarium, Aquapendentem nonagenarium, Riolanum octuagenarium, Simonem Paulli nostrum & Rolfinccium septuagenario majores. Quod si deniq; salvi iter absolvant, domiq; cum Galeno consenescant, præter fatigatas cruentasq; manus,

easq; vacuas, nihil præmij referunt. Paucis enim contingit adire Corinthum, ut aureo torque cum Aquapendente, Veslingio, Folio superbiant. Quicquid sit, non augeri dignitate quam æquari bonis gratius. Ars ipsa quoq; quærenda propter artem, spretisq; omnibus difficultatibus pergendum quo fata jubent favente genio, qui cogi raró potest, ubicunq; Democriti spelunca panditur. Æqvum enim est, ut cum *Plinio* loquar in Epistola 29. l. 6. agere nonnunquam gloriæ & famæ, id est suam causam; quos terminos peregrinationi ponimus, prospicere ægrorum saluti, & propriæ famæ consulere. Utrumq; consequimur, si veram peregrinandi rationem ineamus ex nobis ipsis, & aliorum in itinere occurrentium condicione. Illud, si tales domo abeamus, ut maturi rerum æstimationi finem necessarium quærere sciamus, & reduces assequamur. Hoc, si nihil relinquamus intactum, unde fructus capi potest, nihil contemnendo, nec tamen omnia magnifaciendo, quippe ignorantiam prodit, domi quotidiana & vilia pro invisis admirari foris, sed prudentis erit nihil spernere. Nos ipsos peregrinationi Medicæ accingemus ea prudenti cautela, ne fatigemur virtute & curiositate videndi omnia, ex quibus vel minima utilitatis spes affulget, meminerimusq; omnes boni hospitis leges à nobis religiose esse servatas. Scientia quacunq; instructus efferre se supra alios supercilioso fastu non debet,

ne in

ne invidiam in ſe concitet, nec tamen diſcere plura erubeſcat. Vitijs quibuscunq;, etiam invitum dominum ſequentibus obnoxius, cum Polemone, Xenocratis Philoſophi contubernio ad frugem deſideratam redeat, emendeturq; ſapientum gravitate. Exempla bonorum captet, ad cætera conniveat. Peregrinetur animus inter quoscunq; malos bonosq;, ſed inter hos non habitet. Bona omnia pro ſuis reputet, mala deteſtetur, ut aliena. Ad diſcendum accedat promptus, ad vitia aliorum mutus ſurdusq;. Multa videat, de paucis cenſeat. Sacra Eleuſinia è longinquo veneretur. Rumores vitet. De omnibus bené judicet ſentiatq;. Injurias oblivione vindicet & ſilentio caſtiget. Amicos vel centum venetur, ab unico ſibi caveat inimico. Hac arte arcana omnibus placebitis, ſi omnes vobis placeant. Verbo: omnibus inſerviendum, nemini nocendum, & de ignoti fama modeſté judicandum. His ex cauſis ſic ſibi gratulabitur quisquis, nec privatim magis qvam publicé, quod non ad pericula, quæ peregrinantes non raró, rerumq; curioſarum cupidos helluones invadunt, verum ad honores virtute & civili converſatione perveniat. Singularum in peregrinatione diſcendarum videndarumq; tanta eſt varietas, ut paucis lineis nequeant includi. Ad duo tamen rerum momenta reduci poſſunt. Res & Homines. Hi, velut apes Platonis, præferendi qui labellis diſcentium mel inſerendo ſolidæ &

æternæ

æternæ felicitatis indices ſunt. Illæ nec parca nimis manu, nec avida arripiendæ. Nimia enim in minimis curioſitas, majorum tempora excludit, & parcus neceſſariorum alimentorum uſus appetitum excitat, non ſatiat. Modus ubiq; ſervandus. Non omnibus Doctoribus accedendum, nec de omnibus docentes audiendi. Aureum eſt axioma *Cardani* l. de Arcan Prud. Civ. c. 127. §. 19 in nullis inutilibus tantum progrediaris, ut regredi non poſſis. Cum delectu eruditio, præſertim Medica, haurienda. In primis illa diſcenda, quæ finem medicum, ægrorum valetudinem reſpiciunt & rerum veritatem, neglectis quisquilijs, quibus Polyhiſtores defatigantur. Contendere de ſolis nominibus, *Galeno* monente, aut de vocibus ut graculus aut corvus pudebit. Quanquam enim hæc aliaq; amœna magno ornamento videantur à Medicis ſciri poſſe, in brevi tamen & anguſta vita, cui nos adſtrinxit fatum, ſæpe obicem ponunt ad neceſſaria properantibus, & dum docti ſupra vulgus eſſe volunt Medici, vel de infelicitate vel farinæ defectu conqueruntur. Vidimus Polyhiſtores à formula medica præſcribenda tantum abhorruiſſe quantum olim Nero Claudius cum de ſupplicio cujusdam capite damnati ex more ſubſcribendum illi eſſet, ut mallent neſcire literas. Vidimus verſa vice mediocri doctrina imbutos, ſed audaces & in medendo expertos, palmam in curando reliqvis doctioribus præripuiſſe,

puisse, adeoq; copia rerum omnium abundasse, cum alijs vix ad salinum tenue sufficere potuerint reditus Abundé in itinere occurrunt, quæ medicinæ studijs addictis negocium facessunt, ut hoc agant, ut metam propositam prospiciant citissimé assequendam. Per ambages tardius itur, celerius per viarum compendia ad scopum properamus. Sic Medicum ornat & delectat varia eruditio, non ditat facile, nec citius perficit. In supervacuis igitur nec privatim multa agenda, quemadmodum apud Stoicum loquitur Democritus, nec publicé. At si necessaria sunt, & privatim & publicé, non tantum multa, sed innumerabilia agenda sunt. Meo exemplo alios monere possum. Avidum discendi cuncta pectus in peregrinatione decennali non tantum longiora itinera ad ultimam Melitam, non Thulen, suscepit, sed multarum rerum cupidine multas horas, necessarijs alijs destinatas, variæ eruditioni impendit, linguis Ebreæ, Arabicæ, Copticæ, Jurisconsultorum lectionibus, Poëtarum delicijs, Criticorum studijs, Platonicorum subtilitatibus, Antiquitatibus curiosis, quorum magnam partem dedidici, nec pœnitet, expertus quippe sum oneri magis inutili quam emolumento esse quicquid præter scientiam medicam, cui, ut felicius vivas, acquiescendum, curiosa diligentia sectamur curiosé. At si quidem purus Medicus dicitur vulgo purus Asinus, subcesivas horas, quas alij ludicris impenduut, amo-

C ribu

ribus intempeſtivis, compotationibus, aleis, ornatui, dedicare fas eſt amœnis Philologorum & Antiquariorum ſtudijs, quibus ſe Medicus gratioſum & politum reddit. Undiq; colligenda quæ horreo Medico ditando inſerviant, ut velut Argonautæ ex itinere aureum vellus referamus. Omnia quæ occurrunt, Medicorum oculos detinent. Aer regionum, terrarum natura, aquarum ſalubritas, cœli influxus, incolarum temperies, victus ratio, morbi, remedia domeſtica & communicata. Naturæ reliquæ dotes, cuiq; loco propriæ, in herbis, animalibus, aquis medicatis, ſuccis, terris medicatis, metallis, aliisq; expendendæ. Ex Medicis curandi rationem omni loco peculiarem, morborumq; endemiorum typum, experimenta ſingularia, & obſervationes raras diſcimus. A Chirurgis venam ſecandam, cucurbitulas, hirudines, cauteria. A Pharmacopœis Compoſitiones medicas vel Medicorum vel proprias. A Chemicis modum figendi Mercurium, auri potabilis, lapidis Philoſophorum. A plebejis plebeja, ab olitoribus opportuna, ab omnibus aliquid, cum raró hoſpitia intremus quin remedij domeſtici uſum diſcamus, vel rari morbi hiſtoriam. Agyrtarum quoq; ſecreta, quibus plebi non raró vel fucum faciunt, vel ſatisfaciunt, neutiquam negligenda. Nemini aures claudendæ. Nam ſicut ad rem *Tertullianus* l. ad Mart. & gladiatores perfectisſimos non tantum Magiſtri & præpoſiti ſui,

Sed

ſed etiam idiotæ & ſupervacue quiq; adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſta profuerint. Et quanquam ubiq; proſtent & in bivijs occurrant quæ ad animum revocari merentur; certis tamen locis, velut in orbe ſuo ſtellæ, leguntur diverſa artis incrementa, hic fundamenta facilius hauriuntur, ibi Medica exercitatio floret, alibi materiæ medicæ copioſior proventus eſt, Floræ cultura viget, opera Pharmaceutica urgentur, chemicorum fumi excitantur, experimenta naturæ provocantur, Anatomicæ demonſtrationes tractantur, Chirurgorum Operationes fervent, alibi veterum Medicorum placita ventilantur vel ab Hippocratis ſectatoribus, vel Galeni clientibus, vel Arabum diſcipulis. Singulis vacandum Medico peregrinanti, & in proprio foro quærendæ merces, ut ex multorum eruditione & experientia, unus Medicus emergat & perficiatur. Ut clarius loquar ſine ænigmate: artis principia vel domi in patria, vel vicino Belgio traduntur: Medica exercitatio Anatomicæq; ſectiones Pariſijs Patavijq; florent, Flora Monſpelij, & in monte Baldo caput effert, Pharmaciam & Chemiam Germania docet, experimenta Londini, Florentiæ &c. fiunt, Chirurgicæ artis dexteritate Lutetia & Italia eminet. Hippocratis oracula Pariſienſes & Romani ſcrutantur, Galeni veſtigia premunt Patavini, & Arabum doctrinæ hæredes ſe jactant Monſpelienſes, ab Avicennæ &

Averrhoes diſcipulis ad ſe translatæ, quæ olim in Cordubenſi Academia longa ſeculorum ſerie Maurorum diligentia floruerat. Omnium ſectatores Germani Paracelſicam quoq; Medicinam reliquis amica copula jungunt. Sed in nova prorſus ex experimentis condenda deſudant Britanni ingeniorum fertilitate & ſubſidiorum neceſſariorum copiâ fortunati. Longum nimis foret enarrare ſingula quæ omnis parturit tellus, Medici obſervatione hoc ſeculo digna. In genere quædam notavit *Galenus* L. quod Opt. Med. ſit Philoſophus, quæ in urbibus & regionibus intueri proprijs oculis neceſſe eſt; ſitum nempe, aquas ſtagnantes, fluviatiles, calidas, nitroſas, aluminoſaſve, & ſi quæ alia ejus generis ſunt. Propius ad rem accedens *Jo. Steph. Strobelbergerus* de Gallia tentavit aliquid in Deſcriptione Galliæ Politicæ Medicæ, de qualitatibus Regni Gallici, Academijs, Urbibus, Fluvijs, Aquis medicatis, plantisq; in Gallia naſcentibus diſſerens. Ad reliquas Medici orbis partes nemo, quod ſciam, progreſſus eſt ea methodo deſcribendas magno peregrinantium Medicorum ſubſidio. Zuingerus quippe in Methodo peregrinandi, in generalibus ſubſiſtit, cathedræ utilior quam itineri Medico. Præclaro opere quicunq; defungi voluerit, magnam gratiam initurus eſt, ut velut in tabella videant medicinæ candidati quid in peregrinatione obſervare conveniat medico ſtudio conveniens. In

Itine-

Itinerario Medico ſimile quid olim meditatus fueram, ſed alijs impeditus, fortuna iniqua intercedente, curam illam depoſui. Non ingratum mihi erit, hac ad Nepotem filiosq; ſcribendi occaſione, quædam recolere in itinere Italico Siculoq; à me olim obſervata, ut ſi DEus & fortuna illos meos chariſſimos illuc perduxerit, cum meis conferant, & plura annotent à me in tranſcurſu neglecta vel non viſa. Nihil præfabor de Italia, plerorumq; veſtigijs calcari ſolita. Ejus tantum partem, Campaniam nempe, Calabriam & Siciliam percurram, ubi naturæ contemplationis, & Medici ſtudij gratia diutius quam ab alijs fieri ſolet, hæſiſſe me non diffiteor. Quantum memoria ſuggeret grata recordatione repetam.

Relicta Roma in territorio Tiburtino reperitur Aqua Albula antiquæ famæ, Æſculapio, Hygiænæq; olim ſacra, morbis multis ſanandis celebrata. Sulphuream antiqui putarunt. Unde *Martialis* L. I. Ep. 13.

Canaq; ſulphureis Albula fumat aquis.

Galenus paſſim harum aquarum meminit, ſed aluminoſas vocat L. 8. Meth. Med. c. 2. alibiq;. At *Andr. Baccius* L. de Therm. per deſtillationes invenit miſturam eſſe ex alumine cum ſuis partibus ſalſis, & non nitroſis, quia non poteſt eſſe alumen ſine ſale, & nitrum in Italia non fit, notante *Plinio:* cum aliquo tamen ſulphure manifeſto. Aliqui addunt ferrum, quo abundat ager

Romanus. Multa alia in hoc territorio visuntur, quæ alij quoq; tradiderunt. Al monte Circello, qui locus est Ducis Caetani, ornus seu fraxinus copiosè crescit. Curvo cultello truncum arboris scindunt custodes loci à superiori parte ad inferiorem, deindeq; post exactum tempus trium hebdomadum, mannam ex vulnere colligunt, quæ à superiori exstillans aquæ glutinosæ instar, tandem à Sole indurescit, ligneoq; cultello excipitur mensibus Augusto, Septembri &c. magnoq; pretio divenditur, Libra quippe una Julijs tribus redimitur. Mannam sforsatam vocant, qua Romæ libentius loco Calabrinæ utuntur. Si pluviâ interea arbores madescant, diffluit & manna. Quam ipse ibidem collegi servaviq;, & à Calabrina parum differre observavi. Suessam in monte transivimus, patriam Augustini Niphi, Philosophi magni, ubi vasa conficiuntur, quæ pro Museo asportavi, ex terra singulari aureis puncticulis distincta. Hic linum quoq; optimum & subtile crescit, quale veteribus Caetanum celebratur.

Neapolis amplitudine sua & magnificis operibus, omnium in se oculos convertit. Mihi naturæ Medicinaeq; gratia diu placuit, hospitis mei M. A. Severini familiaritate adjuto. Mea quæsivi, cætera alijs relinquens. Medicos consului, quos illa tempora ferebant, clarissimos. Inter quos familiam duxit *Marius Schipanus*, Proto medicus regni, senio venerandus, in omni medicina vera

solidé

ſolidé eruditus, paterna amicitia mihi colendus, qui amplam fortunam in publicum Collegium à ſe erectum conſumſit: Autor electuarij de Betonica & mellis roſar. ſol. aurei, de quibus videndum Antidotarium *Donzelli.* *Antonius Santorellus* in Gymnaſio Neapolitano Profeſſor Theoricus primus, ſed ab illo ſecundus dignitate, varijs ſcriptis erudito orbi innotuit, Antipraxi, poſtpraxi, de ſanitatis Natura, de Veſuvio. *Io. Dom. Maliocchus* tria volumina nuper tum in orbem miſit ex varijs compoſita, ſed univerſam Medicinam complectentia. *Donat. Anton. Stella* P. P. multa premit & muſei carceribus coercet, interq; ea Phyſiognomiam Medicam, in Aphoriſmos commentaria, aliaq; demorſos ungues ſapientia. *Nic. Angelus Eliſæus* Practicæ Medicinæ Profeſſor, magis ad doctrinam compoſitus quam pompam, de Febribus oſtendit quantum experientia valeat, & in Veſuviani incendij deſcriptione, quantum eruditione poſſit. *Paulus Æmilius* olim in Gallia, jam domi feliciter exercet medicinam, aqua præſertim ſua polychreſta. *Onufrius Riccius* P. P. phil. de ſympathia & Antipathia famam publicam aucupatur, alijsq; monumentis. De *M. Aur. Severino* nihil dicam, qui ſcriptis in orbe notus eſt, & manu prompta, mihiq; cottidiana conſuetudine perutilis. Tandem *Joſephus Donzellus* Chymicus & Botanicus excellens tacendus non eſt, cujus Antidotarium Neapolitanum, Diſſertationes de Bal-

ſamo

ſamo Orientali, & de Calchanto ab eruditis laudantur. Tanta Medicinæ lumina mihi Neapoli præfulſerunt, ut alia ſilentio involvam, nec beneficio nec injuria mihi nota. *Julium Jaſolinum*, parentis amicum, fatis ceſſiſſe ante adventum meum dolui, memoriam tamen ejus revolvens ſubinde in æde S. Claræ, ubi Epitaphium magnifico opere erectum cernitur: Cujus Epitaphij autor eſt *P. Urſus*, ſicut ipſe refert in Libro de Neapoli. Pharmacopolia numerantur 120, præter Monaſteriorum infinitas officinas, Barbitonſores 500. Muſeum rariorum *Ferrantis Imperati* Pharmacopolæ ſummi inſtructiſſimum hodieq; viſitur, de quo Aldrovandi ad Imperatum ibidem extat Epiſtola, qua Muſeum illius comparatur menſæ divitis, cujus micæ ſufficerent adornando Muſeo Ulyſſiano. Hiſtoriam Muſei deſcripſit Filius Franciſcus, cujus Nepos jam bonis potitur, & Pronepos, ſupra ætatem rerum gnarus, exteris oſtendit. Neq; tamen Franciſcus autor eſt Operis, ſed *Colantonius Stelliola*, cujus in præfatione meminit, præceptor Schipani, Severini &c. Rariora quæ ibi obſervavi, alibi non viſa, perpauca fuere. Pygmæi ſceleton parvum vix palmam longum attentius conſideravi, quod factitium credo, non naturale. Aquilinaris lapis capitis magnitudine perrarus. X Volumina Herbarum Vivarum propria Imperati manu agglutinatarum merentur admirationem, quod temporis edacitatem effugerint. Piſcis à tergo cornu-

cornutus, Cornu Bezoar & pili ejusdem, mineralia infinita & metalla, Lamiæ caput, byssus ex eoq; linum, sericum syriacum sine arte factum, purpureum, lapidis stellaris innumeræ species, viperæ bicipites, fœtus biceps, inter alia rara tum placebant. In Musæo alio F. *Donati Eremitæ*, olim pharmacopolæ ad S. Catharinam Monachorum, varia extant, egregij furni, sceletaq; variorum animalium. Ejusdem cura prodijt Liber de Arte Pharmaceutica, item de Elixire Vitæ, quorum tamen opusculorum autor creditur *Petrus Castellus*, qui apud illum diverterat. Descriptionem floris Passionis cum figura elegantem idem Donatus publicé dedit. Nosocomium beatæ Mariæ Annunciatæ magnificum est & opulentum. Inferiori cænaculo febres omnes tractantur, superiori vulnera. In supremo tecto locus amœnus & patens panditur, in quem admittuntur qui convalescunt ut se reficiant & aëri assuescant. In infima parte ad latus dextrum peculiare cœnaculum moribundos & conclamatos excipit, quibus vicini adsunt Patres Reverendi. Singulis febricitantium lectis tabula lapidea affixa est, in qua certis signis notatur dies qvo quisq; æger medicamentum & quoties assumpsit. Incurabilium Xenodochium quoq; est amplissimum, cui inserviunt duo Chirurgi ordinarij, totidemq; Assistentes, duo Medici, & unus Mulierum. Assistentes eliguntur præmisso examine Medicorum & Chirurgorum doctiores,

præſente Præſide. Bibliotheca S. Joannis Carbonarij referta multis Mſtis, etiam Medicis, Dioſcoridem habet elegantibus figuris ornatum, ſed à curioſo quodam herbæ omnes ordine alphabetico diſpoſitæ ſunt. Hippocratis Aphoriſmi cum Galeni Commentarijs latino ſermone ſcripti A. C. 1380. ibidem extant, uti & Meſues particula, Columella & Cato de Re Ruſtica, Solini duo, Plinius, alijq; codices manu exarati. In Palatio prope S. Biage Bibliopolarum inter alias ſtatuas antiquas Caput Coloſſi æneum ſingularis artificij & magnitudinis in pariete affigitur, quod equi fuit olim in area Epiſcopali, quam ægroti equi circum curſitaſſe feruntur, ſtatimq; ſanati, forſan motu adjuvante. Cæterum medendi rationem Neapolitanorum tradidit *Severinus* in Therapeuta Neapolitano à *Gregorio Villano* edito Neapoli 1653, & alij ſupra laudati recenſent, ut opera hac ſuperſedere hic poſſim. Morbi frequentius hic graſſantes & velut endemij, ſunt roſeolæ ſaltantes, quia ob ædificiorum altitudinem Solis lumen excluditur, veſcuntur incolæ carne bubula, braſſica cum lardo. Pædanchone maligna ſeu Angina puerorum ſuffocativa vel epidemius morbus ab anno 1618. velut peſtis invadit pueros, inficitq; alios & enecat. Inficiuntur quidem & majores natu, ſed rarius, & facilius curantur, quia medicamenta lubentius admittunt & gargariſmos. Ex Cometæ fatalis influxu hanc luem deducit *Eliſaus* c. 9. de Veſuv.

Eryſi-

Eryſipelata frequentia non movent Medicos ad ſui curationem, ſed naturæ relinquuntur. Plerosq; alios morbos ſanant decocto ſalſæ parillæ. Medicamenta verò alia majori doſi exhibentur quam alibi, ob corpora ſicciora incolarum. Et praxis regni totius jubet juſculum pulli ſine ſale exhibere duabus horis poſt aſſumtum medicamentum purgans, ſi ſucceſſus protrahatur. Venæſectionem in quovis dolore capitis ſuadent, parcé tamen admittunt, quia externus calor ſpiritus disſipat. Sanguiſugæ frequentes ſunt, quæ vaſculo calidæ aquæ immittuntur, cui inſidet æger, unde ſæpe vidi fiſtulas ano excitatas in Noſocomio Incurabilium. Veſicatoria & fonticulos primus Neapolin introduxit Schipanus. In vulneribus omnibus quovis tempore oleo roſato utuntur, contra quem morem invehitur in Reſtituta Chirurgia *Severinus*. In vulneribus thoracis ampliant externum vulnus, relicto interiori; ſed non videtur dilatari debere externum, ne aër frigidus penetret, ſpiritusq; facilius qua data porta exeant. Interior veró canalis amplior requiritur pro puris exitu. Niſi aëri benigno fidant. Eſt quippe ſaluberrimus; ventilatur mari vicino & ab Oriente quoq; mons Appenninus pervius patet, ſolum quoq; calidisſimum & ſulphureum, quod aërem mundat corrigitq;. De æſtate dicunt: quanto piu caldo, tanto piu ſano, quia ſemper aura ventilatur gratisſima, & ſi cum Romano aêre Neapolitanus commutetur,

exitium inferri putatur ob vapores ibi elevatos, nisi Boreas spiret, vel pluvia largior superveniat. Experientiæ consentit *Quercetanus* in Diætet. quia aër Neapoli subtilis, Romæ crassior, Et mutatio periculosa ad contrarium, Romæ quippe aër per apertos ante poros penetrat. Hinc mihi cordatè suasit *Schipanus*, ut fugerem motum, insolationem, mane sumerem succum limonum, parcé cibo potuq; indulgerem. In vino Surrentino, quod hodieq; Neapoli bibitur, etiam à febricitantibus, magnam differentiam advertere licet ab illo qui Galeni ævo in usu fuit. Illud oligophoron est, tenuissimum, nec calidum, nec adstringens. Galeni veró contrarijs qualitatibus præditum, & præterea vigesimo anno potui aptum dicitur l. 1. de Antid. c. 3. Cujus varietatis causa non est loci diversitas, sed incolarum mutatio, qui jam ad qvæstum callidiores, exscisis veteribus vitibus, ex quibus tarda lucri spes, novas substituerunt Surrenti, quæ vinum statim usibus aptum fundunt, & copiosum, quia aquosum. Aliam rationem caupones & mangones vinorum suppeditarunt *Fr. Ant. Caserta* Quæst. IX. de Vin. Art. I. quod maximus vinorum aspriniorum in Campania & prope Neapolim sit proventus, quia tales uvæ, acidæ cum sint, latronum non ita subiciantur insidijs, & copiosius ferant vinum: contra veró accidere de vitibus & uvis græcis hoc tempore vocatis, quibus id circo ab agro Atellarum feré exstirpatis &

aspri-

aſprinijs inſertis vitibus, non amplius in hoc agro vinum græcum, ſed aſprinium progignitur. Tantum valent immutare ſecula. Vina verò iſta aſprinia nive quoq; refrigerantur ut palato ſint gratiora. Neq; enim vina ſaccharo adulterant, more noſtrorum, Cum dulcia habeant ſua natura, nigra & craſſà, vulgo dicta Mangiaguerra, & lagrimæ Galitti: album & craſſum, Græcum vocatum; mediæ naturæ alia ex Pauſilipo, uti & Chiarellum, & Codacavallo. Saccharum quidem olim ex cannis confecerunt Neapolitani, ſed, quia paludoſum locum, quem cannæ requirunt, aëris ſalubritatem corrupiſſe experti ſunt, ut ſibi conſulerent, iſtud intermiſerunt. Majori cura nitro incumbunt, quod extra portam, qua Romam itur, ex terra candida quam ex cellis vinarijs eruunt, vel ſtercore caprino ſicco, excoqvunt. Nec mannam negligerent, ſi liceret, ex fraxino colligendam, quippe minus virium habere dicitur, & Calabrinæ poſtponenda, idq; Medici cujusdam Calabri, ut fama eſt, quæſtuoſo aſtu, qui obtinuit à Rege Hiſpanorum edictum, ne manna Neapolitana, velut noxia, vendatur aut colligatur, quod tamen clam eluditur. Ex mari piſcatores varios piſces foro inferunt, inter quos polypi, torpedines (ex quibus torpedinem ſibi induci teſtantur,) lupus marinus, columbus marinus, paſtinaca marina, de qua *Rondeletius* & F. *Columna* Phytobaſ. p. 8. 9. Cujus cauda longa eſt & aſpera, cum aculeo

medio, quem ad varios uſus adhibent. *Severinus* eo apoſtemata aperuit. Conchæ anatiferæ, ricinus marinus variorum colorum pinnis mobilibus quoq; forum piſcarium ornant. Caſeus ex Buffalis in uſu eſt duplex, durior & pinguior, quem vocant Provola, butyro abundans, quem etiam pectore laborantibus concedunt. Ex Sueſſana urbe melior affertur in formam utri compreſſi. In itinere Salernitano eo famem ſedare coactus ſum. De vulva Bubalina exſiccata monuerunt me curioſi, odorem moſchi referre, ideoq; in unguentis adhiberi à myropolis Neapolitanis. Ficus optimæ hic cenſentur, quas vocant Paradiſi, quarum notæ ſunt, ut ſint inſtar pauperculi, furis ſuſpenſi & habeant lacrymam meretricis. Mala inſana frequentius comeduntur, quæ optimé Monachæ præparant, melancholicum tamen gignunt ſangvinem, quem colore referunt. Quo modo aliás in Italia præparentur, deſcribit *Matthiolus* ad L. IV. Dioſcor. c. 71. De œconomicis nihil addo, niſi quod vaſa pro vino ſervando ruſtici & Urbis incolæ conficiant ex ligno Ceraſorum, in quibus vinum & aqua ſemper odorem ceraſorum referunt. Ex multis pauca notavi, ut monſtrarem obiter quanta peregrinantibus medicis obſervanda occurrant. Sed majora vicinæ Puteolæ ſubminiſtrant, & Ænaria Inſula, in quibus tantus terrarum eſt calor à ſulphure æſtuante, ut Vulcanum hic habitare credas. Integra volumina de

harum

harum antiquitatibus, præſertim balneis ſcripſerunt alij, interq; eos *Jo. Fr. Lombardus*, & *Julius Jaſolinus*, ut longum foret hic ſingula recenſere. Naturæ certe minerali hic campus panditur, ſulphurisq; regnum viget, quod ut magis pateret, translato monte radices ſuas aperuit. Hinc tot thermæ ſulphureæ hic morborum uſibus proſtant, ut nusquam alibi copioſiores. Puteolis ſequentia balnea famam acceperunt: S. Anaſtaſiæ, Arcus, Arculi, Aſtruni, balneoli, Braculæ, Calaturæ, Cantarelli, S. Crucis, Culinæ, Fati, Ferri, Fæniculi, Fontanæ, Fontis Epiſcopi, Foris criptæ, S. Georgij, Gibboroſi, Iuncariæ, S. Luciæ, S. Mariæ, S. Nicolai, olei petrolei, Ortodonici, Palumbarij, Petræ, Prati, Pugillij, Ranerij, ſcrophæ, Silvianæ, Solis & Lunæ, ſpeluncæ, ſubveni homini, ſulphur. aquæ, ſubcellarij, ſudatorium Bullæ, ſudatorium S. Germani, ſudatorium Trituli, Tripergulæ ſeu Veteris, Trituli. Pithecuſis verò balnea numerantur, Caſtilionis, Cytharæ, Dimidiæ viæ, Doyani, Fontis, Furnelli, Gurgitelli, Nitroſi, Plagæ Romanorum, Scrophæ ſeu ſpeluncæ, ſaxorum, ſuccellarij, ſudatorium Cocti, Ulmitellæ. Summa, quia tota regio ſulphurea, incaleſcunt aquæ, & terra fumat accenditurq;, ex illa veró parte quæ ſulfatara proprié appellatur, calcatur pedibus ſulphur, quod maxima quoq; copia quotannis effertur à mercatoribus. Vulgo narranti ſi credimus, triplex ſulphur eruitur, foedum candidius, quod

in caminis fundunt Neapoli, medium, viridius, ſplendensq;, ex quo oleum exſtillat, & flaveſcens, ex quo negant oleum perfici. Quot beneficia ægrotis ſulphuris hæc abundantia confert, tot ſanis affert incommoda, propter terræmotus frequentes, à quibus tuti eſſe non poſſunt, tremente ſæpe urbe ampliſſima Neapoli, cujus infortunium vitaturi in grotta Nervæ Coccei apud Pauſilipum ſe abſcondunt. Fructus omnes in agro Puteolano citius quidem matureſcunt, ſed citius corrumpuntur, ut fraga, Armeniaca, ceraſa, & guſtus ſuavitate cedunt alijs. In ænaria Inſula, Iſchias dicta, olim Pitecuſa, Poëtis Inarime, præter balnea jam laudata, ex quibus tamen Gurgitelli maximé hodié frequentatur, prope locum dictum la Fichera mirabilis eſt ſtupha, & longus tractus arenæ mineralis, calidisſimæ, cum balneis ad ripam & juxta mare, ubi eſt ſudatorium, ebullit aqua boni ſaporis cum bullis ſonantibus, in qua coqvuntur piſces, carnes &c. breviſſimo tempore. In Dojano omnes ripæ ſplendent ob copiam magnam nitri quod naſcitur ibidem. Aquæ Nitroſæ effectus mirabilis deprædicatur, quod poſitum in ea linum ſpatio trium dierum maturum reddat, album & perfectum. Cujus virtuti quoq; adſcribunt, quod incolæ ſani & longævi vivant, mulieresq; pulchritudine excellant. In rupibus Iſchiæ verſus Pomarium Nimphæ, copioſæ ſunt arenæ nigræ, ferreæ, quæ ferrum trahunt ſicut magnes. Ibi quoq; eſt

mine-

minera Auri à Campagnano vicino capellæ S. Sebaſtiani, cujus auri experimentum fecerunt Veneti, teſte *Jo. Eliſio.* In tanta naturæ rerum ſegete pergenti ex altero latere Urbis Veſuvius mons Plinij exitio nobilis occurrit, qui nuper tum A. C. 1631. in Decembri flammas, lapides, ſulphur &c. eructans arſerat, fluvios vicinos exſiccarat, cineres laté Venetias usq; ſparſerat, & vicinas civitates merſerat. Torra quippe Græcorum, nunc Ducis de Medina, inter Salernum & Neapolin, quam pertranſij, cineribus illis feré tota tecta eſt: nec exinde fumare deſijt Veſuvius, ſuperſtite in fundo voraginis ſulphure, quod ebullire vidi cum A. C. 1643. in Novembri montem adſcenderem. Ultima hac flammarum cinerumq; inundatione ager quoq; Tabianus inter Surrentum & Neapolin medius, ita corruptus eſt nimio ardore & ſiccitate, ut quem ſiccitate moderata commendavit *Galenus* l. 5. Meth. Med. c. 12. nunc noxium experiantur qui pectore ægrotant. In via ad Salernum frequentes occurrunt ſcaturigines aquarum dulcium, quas vocant aque del Capillo Venere, quia vicini colles hac herba alijsq; abundant. Loci antiquitate & celebritate Doctorum Salernitanorum ductus, Salernum ingreſſus, ſcholam Medicorum vidi prope templum Cathedrale S. Matthæi, periſtylijs antiquis ornatam. Silentes jám Doctores inveni nullaq; fama publica notos, qui olim celebritate nominis orbem implerant, Regiq; Anglorum

carmina sua Medica dedicarant, sed nimio invidiæ æstu flagrasse dicuntur. Destruxerunt enim, si fides narrationibus, clam noctu Balnea Puteolana præstantiora, in quibus salutaria remedia fuerant scripta cum modo utendi, quæ exinde balnea adhuc desolata jacent & confusa, quanquam hoc tempore conati sint diligentius relarare. Sed invidiæ pœnas Salernitani luerunt, in reditu enim submersos ferunt. Urbs ipsa occidenti obversa, sed ad latus Orientale montibus cingitur, unde æstate febres lethales grassantur. Laurea Medica Candidati in Schola hac celebri ornantur præmisso examine textus Hippocratici & Aristotelici, & præstito juramento professionis fidei, qui iccircó loci antiquitate & reverentia, licentiam impetrant exercendi medicam artem non solum per totum Regnum Neapolitanum, inconsulto Protomedico, sed per Imperium Romanum universum. Cum omnia ad delicias & necessitatem hic affluant, poma tamen Appia maximé laudantur, odoris & saporis gratia, de quibus ipsi Doctores:

Omnia mala mala præter Appia Salernitana.

In Calabria reliqua, (in qua tanta est temporum anni temperies, ut apes nunquam ab opere cessare dicantur, unde mel non crassum aut austerum, sed odoratum candidumq; prodit,) naturæ dotes copioso proventu luxuriant in metallis, mineralibus, lapidibus, herbis, fluminibus, quas libello quinto complexus est *Hieronymus Marafioti*

de-

de Antiq. Calab. impress. Neapol. 1595. Præcipua libabo, à me visa in transcursu. Manna Calabrina usu se commendavit officinis Europæ, quam ex arboribus collegi, mecumq; itineris mei comites copiosius avidiusq; propter dulcedinem illâ vescentes, diarrhæa succedente peregrinantibus molesta. Colligitur illa solstitio æstivo mensibus Junio, Julio & Augusto in arboribus Orni & Fraxini. Duplex est, naturalis, Artificialis. Illa ex cœlesti rore in frondibus Orni hæret, & ex fraxini nodulis exstillans sua sponte provenit, quam mannam del corpo vocant, cariorem & ponderosiorem artificiali. Hæc ex fraxino stillat per truncum dissectum cultro, vel securi alternis ictibus circum circa, quam vocant sforsata, excipiturq; cultris ligneis & imponitur vasis ligneis vel osseis ne inficiatur color. candidior est vel nigra pro calore anni vario, & cum exstillat, expanditur in mensa ut à sole absumatur humiditas & aciditas quæ suavitatem impedit. Id iterato faciunt. Pejorem mannam, quam Bragerola vocant, nullius pretij, transcolant per cribrum impostores, ut in ciceris formam redactam pro manna foliorum vendant. Cicadæ suctione sua ornum aperiunt, ut fruantur succo dulci, deinde per apertum foramen exstillat liquor. Bari Apuliæ ex genu S. Nicolai liquor funditur, quem vocant mannam de S. Nicolao, febribus commendatam, quam deferunt religiosiores, sparsamq; in terra credunt

Manna

ſponte redire ad corpus ſuum. Putavit verò *Santorellus* Medicus Neapolitanus aliunde translatam eſſe, vel à Patribus religioſis afferri, quia ſimile quid Neapoli actum, poſſe quoq; à corpore vicino recipere aliquam virtutem. Sacchari quoq; cannæ in Calabria creſcunt circa montes meridionales, unde tanta ſacchari copia excoquitur, ut naves onerarias impleat. Salini montes duo prope Montem altum viſuntur, ex quibus ſál excavatur. Solida & rotunda fruſta ibidem inveniuntur, unde corollæ precariæ fiunt. Salubrius hoc marino credunt incolæ, quia oculos non lædit, ſicut illud. Notant quoq; ſal gemmæ in fodinis eſſe mollius, deinde aëre indureſcere, unde in ipſis fodinis artificioſé quamcunq; figuram inducunt. Splendidiores fodinæ partes, oculum ſalis vocant, quod ſplendide luceant. In Baſilicata in ſaxis montoſis inveni gloſſopetras ſimiles Melitenſibus, quanquam colore varias, & conchylia alia petræ impacta. De Tarantulis Apuliæ *Kircherus* tam multa & erudita poſteritati tradidit, ut Iliada poſt Homerum ſcribere nemo auſit. In oppido & caſtello Paulla maritima XII. leucis diſtante à Coſenza, vidi de nocte lampyridum volatilium immenſum numerum, quæ lucem flavam magis quam cœruleam ſpargebant. Hinc adſcenditur per colliculum ad Monaſterium S. Franciſci, ubi S. Franciſcus de Paulla habitaverat. Ibidem fons eſt limpidus ejusdem nomine inſignitus, in quo ad vitam

dicitur

dicitur revocasse pisces assatos ad se delatos, in cujus rei fidem servatur in templo patina, in qua cocti & resuscitati. Vim veró habere ferunt contra omnia oculorum vitia & pectoris si bibatur, ejusq; aqua lavetur facies. Limpidam gustu deprehendi, nulliusq; saporis more aliarum aquarum quæ bonitate se commendant. In hoc Monasterio conveniunt mulieres infecundæ, ut sancti Viri intercessione imprægnentur, quod olim evenisse Imperatoris Conjugi Reginæ Hispaniæ & Galliæ traditur. Harum usui destinantur cubicula inferiora, in quibus feminæ steriles per triduum commorantur. Quid interea negocij capessant, ignoro. Ex terra hujus collis conficiuntur vascula rubra elegantia similia terræ sigillatæ. Ad Siciliam navigio tendenti apparuerunt insulæ Ænariæ, interq; eas Strongyle, insigni fumo de die, noctu veró, præsertim spirantibus Zirocchijs, flammis illustris. Propius admovimus vela, ut accuratius lustraremus. Sæpius hic oriuntur tonitrua horrenda, ut diabolus credatur inhabitare locum, & navibus tuta statio hic nulla datur, nisi sanctæ crucis signo munitis. Pumices hinc prodeunt & ex ignito monte ejiciuntur. In hoc mari frequentes Delphini celeritate navem nostram plenis velis ventisq; promotam anteverterunt. Paucis ab hinc annis in quadam harum, Insula nempe Vulcania, intumuit aliqua pars terræ, & cum sono in collem quendam elevata videbatur, ex quo tandem rupto

ſpiritus multus exiliens favillas & cineres projecit, quibus omnes feré civitates vicinæ perierunt. Pharo in Siciliâ ſalutata vicini lacus duo occurrerunt antiqua religione celebres, Saturni unus, ubi olim fanum ſeu Neptuno ſeu ſaturno Sacrum. Hodie ſalinæ ſunt, ubi excipitur aqua & à ſole torretur. Salſæ enim ſunt aquæ & vulnera ſtatim glutinant. Prope trajectum Meſſanenſe Aloës ad arboris magnitudinem creſcit. In anguſtijs maris inter Calabriam Siciliamq; ſcylla eſt & charybdis veterum, de quibus videndus *Strabo* l. 6. & *Juſtinus* l. 4. c. 1. Scylla ſaxum eſt *Pomponio Melæ* l. 2. c. 7. charybdis mare, utrumq; noxium appulſis. Saxum non apparet, niſi mari tectum, charybdis undarum inſe concurrentium pugna amicè tamen nos perculit, ad Meſſanam in Pelori ſinu feſtinantes. In Urbe hac ſplendida fons Zancle eſt ille qui hodie dicitur Pozzo Leone. Nymphæ creditur fons, unde hi verſus ſubijciuntur nomine Nymphæ Zancleæ;

Encelidi flammas fugiens per operta viarum
    Hic caput attollo Nympha perennis aquæ.
Cum mea ſenſiſſem venturam ad littora claſſem
    Protinus exilij Nympha latentis aquæ.

Per urbem fluvij nulli. Iccirco in ſingulis ædibus aqua dulcis apportata à bajulis ſervatur in urnis lapideis grandioribus. Gigantum hic olim ſedes à Saturno parente conſtituta. Illorum oſſa eruta fuere in loco eminente, qui in gratiam Capucci-

norum

norum æquatus solo jussu Philiberti Principis fuerat, quæ postea confracta periere. Gymnasium publicum quatuor Auditorijs illustre est, Theologico, Juridico, Medico & Philosophico. Medicinam tres Professores docent. Primum locum Praxeos post excessum Jo. Bapt. Cortesij occupat hoc tempore Pisanus, secundum locum Theorices Petrus Castellus Romanus. Philosophiæ primus locus vacabat, ad quem amplo stipendio me invitatum memini: secundum occupabat Placidus Regna Vir Doctus & à multis Viris Illustribus publicé laudatus. Tertium obtinuit Jo. Dom. Prosimi Mamertinus. Scriptores in Medica Arte pauci fuere. Inter omnes eminet Petrus Castellus amicus meus, varijs Operibus editis, præsertim Anatomicis, Pharmaceuticis & Botanicis per ora eruditorum volitans. Pisanus in lucem emisit Antidotarium Messanense, 1644, quod plenum Barbarismis à Pharmacopœo compilatum narrabat Castellus. Jo. Dom. Prosimi J. Med. & Phil. D. de Abscessu puerorum suffocativo 1643. Messanæ divulgavit Dissertationem. Andreæ Trimarchi Anatomiam ex Gal. Hipp. Avicenna &c. carmine vulgari conscriptam vidimus, editam 1644. & Ant. Oliverij Apologiam contra Licetum de Abortu. Hortus Messanensium in fossis urbis erectus nuper fuerat opera P. Castelli cum officina chymica, theatro Anatomico, sacello. Plantas horti singulari Libro consignavit idem Castellus Messanæ 1640.

Noso

Noſocomium amplum è regione Collegij, ex ſeptem parvis compoſitum eſt, ſecretis habitationibus Capuccinorum Patrum, mulierum & exterorum, in quo Medicus Piſanus valetudinem ægrorum curat. Quinquaginta anni effluxerunt, quibus Theriaca hic nulla fuit Diſpenſata, ſed Venetijs, Româ, Neapoli, Alexandria accerſita. Sed noſtro tempore Priore Collegij Petro Caſtello Jo. Dom. Cardullus ad inſigne S. Georgij illam compoſuit, cujus dedit Deſcriptionem autore eodem Caſtello, allatis ex Sicilia & Calabria ſimplicibus optimis. Oleo ſeſamino copioſo gaudent, cui Romæ ſubſtituunt amygdalinum. Hic enim ſeſamum adeó abundé provenit, ut pani atro inſpergatur ſapore gratiſſimo. Valeriana Sicula rubra in horto Caſtelli, Ronpiquartana Meſſanenſium, in acetarijs utuntur, cum paſſim per ſemitas copioſius naſcatur. Inter Morbos vulgares incolas affligentes, ſunt Hypochondriorum flatus, quos feliciter diſſipat Caſtellus Electuario ſuo Diatartaro, quod exhibet pondere Unciali hora una ante prandium larga ſuccedente expurgatione. Alternis diebus idem lue Venerea laborantibus præſcribit. Quia ad paucorum notitiam pervenit perutile Electuarium Caſtelli, etiam noſtris terris percommodum, non gravabor hic ejus deſcriptionem repetere communicatam à *Jo. Petro Corvino* Nepote Caſtelli, editamq; Meſſanæ 1644.

Rec. Tartari vini albi ſubtiliſſimé triti, & cribrati

Senæ

Senæ electæ an. Unc. i. ſ.
Mannæ el.
Sacchari rub. an Unc. i.
Zinziberis
Aniſorum
Cinamomi
Galangæ minoris an. Drachm. i.
Syrupi roſacei ſolutivi Unc. v.
m. f. Elect. ſ. a.

Sumpto hoc ſuperbibendæ ſunt juris carnium Unc. jv. ut facilius ſuccedat operatio. Omnes officinæ Meſſanenſes electuario iſto repletæ ſunt magno lucri commodo, & in tota Sicilia, proximaq; Calabria adeo decantatum eſt Diatartarum Caſtelli, ut omni alio cathartico præferatur. At quia delicatioribus doſis Unciæ nauſeam excitat, rogatu Illuſtris Equitis Meſſanenſis, in formam Julapij tranſmutavit Caſtellus, palato gratiorem, hoc artificio:

R. ſenæ electæ Unc. VI.
Zinziberis
Galangæ minoris an. Drach iij.
Infuſionis roſarum ſolutivæ Lib. iij.

Miſce. Infundantur in vitro bene clauſo, loco tepido, vel balneo Mariæ per 24. horas, fiat ebullitio, coletur, & clarificetur, tunc adde

Sacchari albi Unc. viij.
Crem. Tart. Unc. ſ.

Bulliant, clarificentur, tandem adde

Aq. Cinamomi ex Vino destillatæ Unc. I.
Ol. Anisorum. scrup. ſ.
M. & ſ. a. f. Julapium.

Dosis minor ad Unc. ſ. major ad Unc. I. sed quia tutissimum medicamentum, sæpe exhibet ad Unc. I. ſ. vel Unc. ij sine ulla molestia quinquies vel sexies post duas vel tres horas à cibo benigné alvum sollicitans. Angina suffocativa puerorum frequens hic loci, invadit etiam Parentes si cum filijs conversentur, quam curat Castellus solo laxativo ex syr. ros. & melle, nam Venæ sectionem inutilem deprehendit. Vina Mamertina generosa sunt & grata, præsertim annosa. Hinc *Martialis* l. 13: Ep. 117.

Amphora nestorea tibi Mamertina senecta
Si detur, quod vis nomen habere potest.

Et publicis epulis à Julio Cæsare nobilitata fuere, teste *Plinio* l. 14. c. 6. In ciborum delectu parciores sunt Siculi, quibus lardum cum pane calido in delicijs esse solet. Pisces tamen expetuntur, quos mare mittit. Murænam ibi tam pinguem grandemq; cantat *Martialis* l. 13. Ep. 80. ut cutem sole exustam mergere non valeat. Piscatura celebris est mense Majo & Junio piscis Xiphiæ, magni & carnibus esculentis prædíti, qvem instar Balænarum sectantur & capiunt. Gladium, quem ore gestat, dono Castelli accepi, ut & oculum, cujus cornea tunica crassa & dura, flavaq;, cum crystallo duro. Alia piscatio celebratur piscis Tundi

ejusdem magnitudinis & formæ, ſed nullo gladio terribilis, cujus locum occupat in fronte globulus quidam. Caro huic durior & rubicundior. Oſſa aliqua legi ad littora Siciliæ prope C. Paſſaro. Menſe Septembri tertia piſcis alterius, quem Bauri vocant, captura ſuccedit. In templo Cathedrali B. Mariæ prope Altare in lapide Granito Siculo columna extat cui innititur vas aquæ luſtralis, cum hac inſcriptione:

ΑCΚΛΗΠΙΩ
ΚΑΙ ΤΓΕΙΑ
CΩΤΗΡCΙΝ
ΠΟΛΙΟΤΧΟΙC

Poſtica parte: ΑΙΛΙϖΑΔΡΙΑΝϖ
ΑΝΤϖΝΕΙΝϖΙ
ΣΕΒΑΣΤϖΕΤΣΕΒΕΙ
Π Π

Quæ ita vertit *G.Gualtheri*ꝰ in Antiquæ Siciliæ Tabulis

Æſculapio	Ælio Hadriano
Et Hygiæ	Antonino
Servatoribus	Auguſto Pio
Urbis tutelaribus.	Patri Patriæ.

Varia Naturæ oſtenta in Muſeo Caſtelli mihi oſtenſa alibi in Epiſtolis Medicinalibus annotavi, nec repeto. In itinere terreſtri Catanam verſus occurrunt Morus albæ pro bombycibus frequentiſſimæ, ſed frequentiores nigræ, quibus in Sicilia magis veſcuntur bombyces. Deinde pervenimus ad urbem Tahorminam, quæ an Tauromjanum

ſit Melæ dubito. Huic imminet mons arenæ rubræ vel ſaxeus rubro colore. Hinc ſaxoſo & invio itinere ad molam ſaccharinam prope mare ſitam devolvimur, in qua ingens apparatus viſitur inſtrumentorum, torcularium & furnorum. Quo modo ſaccharum ſuum hoc loco Siculi exprimant excoquantq;, quanquam Cent. I. Epiſt. 54. perſcripſerim ad Cl. *Walæum*, placet tamen hic repetere in gratiam illorum quibus forſan in itinere Liber meus ad manus non eſt. Menſe Junio & Julio ex cannis exprimunt ſuccum, quas prioribus menſibus ſelectas habent. Modus hic eſt; Cannas primó minutim incidunt iſti officio deſtinati miniſtri, deinde ſupponunt forti torculari exprimuntq; ſuccum qui in ſubjecta vaſa deſtillat. Lapis autem molaris movetur à præterfluente aqua. Secunda expreſſione ſupponunt reliquias ſacco incluſas pervio, communemq; ſuccum injiciunt furnis capaciſſimis, largisſimo foco calentibus, & quater coqvunt. Deinde in formis ſuis, quas campanas vocant, in modum campanarum confectas, inſtillant, in quibus inferiori parte foramen inſculptum eſt, ubi reſervatur per menſes quatuor in cubiculo vel alio loco clauſo, ut ſenſim indureſcat. Exſtillat per foramen humor crasſior, quem melazza vocant, qui decidit in vas circumpoſitum, unde ſaccharum fit nullius pene valoris. Reliquus veró depuratur longiore temporis mora. Saccharum ex his locis nigrius eſt & ignobilius

culpa

culpa terræ & cannarum, præferuntq; illud quod in urbe Laqueduce inter Messanam & Panormum conficitur, illud veró quod Panormo apportatur Messanenses ad cupedias utuntur. Hinc progressus sum ad agros saccharinæ arundinis nuper plantatos. Canna de Mele vocantur incolis. Plantantur arundinum radices in Februario, ex priori sectione superstites, ex quibus nova germina propullulant, Cochili dicta, primo in loco sicco, mox ad humidiorem translata, tandem matura secantur ad radices usq;. Singulis triennijs transplantantur arundines, tribus enim annis ex eadem radice prodeunt novi stolones. Arundinis pars inferior saccharo conficiendo, superior plantationi novæ inservit. Antequam Cataniam ingredimur, transitur flumen Freddo dictum, à frigiditate, qua æstate pollet tanta, ut ore vix contineri possit. Gustavi aquam, saporemq; deprehendi dulcem & frigidum, lacti æmulum. Oritur ex nivibus defluentibus e monte Aetna. Ad ejusdem montis radices sita Catania, magis antiquitate nobis spectata fuit quam rerum Medicarum accessione. Ager tamen Catanensis multarum herbarum fertilis, quæ à calore Æthnæ foventur, vel communi solo sulphureo. Unde & thermæ hic olim frequentes, quarum vestigia hodieq; supersunt, & Thermarum Inscriptio in Columna quadam Ecclesiæ S. Agathæ legitur. Catalogum plantarum circa Æthnam nascentium consignavi *Cent. 1. Epist. 52.*

 suc-

ſuccum Liquiritiæ in paſtillos redactum Catanenſes Pharmacopolæ componunt, & ad Theriacam alibi mittunt. Tanacetum vulgare luteum ad ſummitatem montis Æthnæ calidiori tempore florens vidi, cum ægré per ſaxa & cineres ad medium montis adſcenderem. Nix feré montem ſummum occupat, quam deinde Melitam delatam majori pretio quam vinum redemi. Summo tamen æſtu imminuitur. Ardere dicunt ſpirante Zirocchio, ſed ego flammas vidi intempeſta nocte Syracuſa rediens. Sed ſemper fumo ſe prodit. Varia ſpectacula præbuit ultimum incendiũ 1635, ſulphureo liquore torrentis inſtar omnia inundante, & obvia amplexante, arbores & lapides, hominesq;, qui deinde concretus incruſtabat ea quæ fuerat complexus. Partem hujus fluoris concreti mecum pro Muſeo Wormiano domum retuli. Cæterum regio vicina ſaccharo, croco, melle luxuriat, nec quicquam hic ad amoenitatem & fertilitatem deeſt, ſi ſecuré ſingulis veſci poſſent incolæ perpetuo montis ignivomi metu occupati. Crocum Sicilianum tamen ſeu Centuripianum *Dioſcorides* l. 1. c. 25. & *Plinius* l. 21. c. 6. reliquis poſtponunt, ſed ſucci copia & coloris bonitate ad inficienda ligna commendatur. Eſt autem Centuripium oppidum ad radices Aetnæ, hodie dictũ Centorbe, *Straboni* l. 6. Centoripis. Ætnæum mel celebratur *Apulejo* l. 1. Met. quod de Hyblæo accipit *Cluverius*, quæ urbs erat maritima inter Catanam & Syracuſas.

Cujus

Cujus tantum nomen, propter ejus præstantiam, remanere *Strabo* monet. Negat *Petrus Carrera* c. 1. l. 1. de Ætnæ descript. quia hic mellis boni copia, nec de Hybla illa seu Megara inter Catanam & Syracusas accipit, sed de illa quæ inter tres ejusdem nominis in Sicilia titulum habebat majoris, comprehensa sub regione Ætnæ, parum distante à Paterno. Rariorum Cataniæ videndarum narrationem tradidit *Jo. Bapt. Rossus* Professor Catanensis, quo cum amicitiam contraxi cum urbem illam pertransirem. De Ætna veró laudatus *Carrera*, amicus pariter noster, plura scripsit in Mongibello. *Hieronymus Manna* Academicus Humorista Romanus in Licandro suo seu Tragicomedia Pastorali Ætnam quoq; carminibus inserit. Syracusis, campum vidimus ubi olim Syracusæ fuere, jam quippe ad angustias redactæ, parvæ urbis. Inter rudera restat cellula concamerata instar conchæ Dionysij Tyranni, ex qua reduplicato sono ex inferioribus captivorum Christianorum carceribus secreta colloquia audiebantur. Vinum Syracusanum, Pollæum olim dictum, adeó celebratum, adhuc famam servat, hodieq; muscadello appellatur, generosum & sapidum, quod consumere inopia incolarum non valens per universum Siciliæ Regnum & Melitam mittit. Nec inferius est eo quod Augustæ provenit. Urbs est inter Catanam & Syracusas, ubi frequentes Palmæ visuntur. Caseus Syracusanus *Athenæo* laudatus jam

fuit

ſui pretium, certé apud me, amiſerat. In reliquis Siciliæ littoribus, ſal conficitur effoſſa in ſcopulis lacuna, ex qua intromiſſum mare, refluere non poteſt, hinc à ſole exſiccatur in ſal, quod confici non poteſt niſi aqua quoq; dulcis affundatur. Trapano maxima ſalis copia exportatur, ubi etiam reperitur corallium nigrum, extatq; arbor ejusdem grandiuſcula ex mari aliquando extracta, quam dedicarunt repertores B. Virgini, quia de dividenda diſſidebant. Succinum hic, ut alibi, reperitur. Fodinæ ſalinæ invenias hinc inde, ſed amarius ſal illud guſtui incolarum non arridet, nec corrigere tentant, quia alio ſale abundant. Sunt & in media terra mineræ Lapidis Lazuli, quas vidi apud amicum. Alibi eruitur terra mineralis alba, medicata, ex qua pulverem cinericium conficit quidam *Hieronymus Claramontius* Leontinus Siculus, quem nomine Elixiris Vitæ dignatur, & Bezoar Minerale ex eodem Elixir cavatum magno magnatum applauſu paſſim vendit, de quo librum confecit Genuæ primum, mox compendio Neapoli editum. Morbis varijs antidotum hoc præſcribit: Febribus omnis generis illis cautionibus quas ipſe in opere p. 74. & ſeqq. annotat, Anginæ peſtiferæ, ſputo ſangvinis, Cardialgiæ, Vomitui, urinæ ardori, urinæ ſuperfluæ, urinæ ſangvinolentæ, calculo, Iſchiadico dolori, Colicæ, Carunculæ, Ictero, Vertigini, Hemicraniæ, Lui Venereæ & ejus ſymptomatibus, genorrheæ, hepatis intem-

periei

periei, inteſtini relaxationi, Vulneribus cujuscunq; loci, formicæ, fiſtulis & ulceribus antiquis ad mitigandum, Phthiſicis, Hecticis, Hydropicis, Epilepſiæ, Aſthmati, Paralyſi, Phrenitidi, Podagræ & chiragræ: Morbis deniq; mulierum quibuscunq;. Secretum nulli niſi fratri ſuo Vito aperuit, duobusq; libris conſignavit, poſt mortem à Principibus Viris Patronis ſuis reſerandis. Panormum Regis Vicarij ſedem Medicis parum ad ſtudia utilitatis afferre ſciatis. Præterire tamen non debui tacita quadam veneratione urbi addictus, quippe quæ magno ſemper in honore Medicos habuit, quibus antiqua lege permittitur inſtar nobilium Virorum calcaribus deauratis uti ephippijsq; & alijs equorum ornamentis auro inductis, teſte *Baronio* in Majeſt. Panorm. quod privilegium à Carolo IV. Imperatore collatum aſſerit *Sanſovinus* l. 3. de Mund. Chron. Non moveor calcaribus aut ephippijs, ſed honore Medicorum, alibi locorum protrito & calcato. Xenodochium S. Bartholomæi amplum ſatis & ornatum, A. C. 1586. ædificatum eſt, in quo *Phil. Ingraſſias* artem exercuit magna nominis celebritate. Fazelus l. 8 fontem deſcribit Sarracenicé Bughuto dictum, ſalſas tepidasq; habentem aquas, quæ epotæ ſtatim ventrem laxent & plerosq; languores curent Panormitanorum experientia. Similes ſunt aquæ ſanctæ, ex quibus Laur. Naſali Med. Doctorem portentoſum poculum pro ægrotis confeciſſe

narrat *Baronius* laudatus c. 12. De Melita Insula, quam majori curiositate quam utilitate ingressus sum, solis glossopetris & terra S. Pauli ditior, nihil attinet loqui, cum alijs Europæ Africæq; peregrinationibus tempora commodius impendi queant, quorum accurata ratio habenda ne varijs inutilibus animus dividatur. Quicunq; integre sapiunt, certe sciunt, monitore etiam *Tertulliano* lib. 2. ad Ux. id servandum sibi esse, quod sit utilius. Sed ex longinquo itinere calamum revoco, ut domum& ad argumentum redeat,quod expedire in se suscepit. Partem itineris mei recensui, ut velut exemplo præirem filijs peregrinationi jam intentis, ut doctorum amicitias sectentur, naturam observent, & nihil negligant aliquando profuturum. Nec dubito quin ita studiorum gratiâ regiones meliores Europæ sint peragraturi, ut velut apes, dulcissima quæq; exsugant, ociumq; suum necessarijs distinguant, ne deinde domum cum supervacua scientia redeuntes, jurent nescisse seipsos, quare exierint, ubi fuerint, postero die erraturi per eadem illa vestigia, sicut eleganter *Seneca* l. de Tranq. An. c. 12. loquitur. Finis semper prospiciendus prudenti circumspectione, ne ambages quærantur, quando recto regioq; itinere ad metam propositam potest perveniri. Omnia quæcunq; vel oculi viderint, vel aures hauserint, ad medicinæ complementum referantur, omniumq; populorum temperamenta,regionum constitutio-

nem

nem, herbarum qualitates, morborum varietatem remediorum delectum & quicquid deniq; & tuto narrari potest & tuto audiri perdiscere expediet, ut consilio *Galeni* l. 5. M. M. c. 12. non ita tantum illis qui Italiam incolunt, succurratur, sed quoad fieri potest, qui ubivis habitant gentium. Quem finem promtius assequitur Artis filius, si jactis fundamentis domi familiaribus & utilibus pro patriæ morbis, in peregrinatione populosi Scivitatibus nonnihil inhæreat ubi varij morbi occurrunt, Medicisq; celebrioribus se adjungat. Medico juniori antequam Praxin aggrediatur ipse, id suasit *Sennertus* in Meth. Disc. Medicin. præfix. Paralipomenis. Ego in itinere Medico negligendum non esse censeo. Mihi enim profuisse hoc institutum expertus sum. Leidæ *Walæum*, Parisijs *Patinum*, Patavij *Salam*, Neapoli *Severinum*, Messanæ *Castellum* elegi, quos in curandis ægris Duces sequebar. In primis *Jo. Dom. Salæ* Medici senioris ductu triennium Patavij ægris visitandis impendi, diutiusq; illam commoditatem mihi optassem nisi fata Magnum illum Medicum nobis subtraxissent, ætate, meritis, doctrina, & experientia inclytum, cujus præclari nominis memoriam ad ultimum vitæ finem constantissima semper fide perducam.

Ut sani peregrinationes absolvant, nec corporis robur in itineribus capiat detrimentum, ne deniq; reduces in patriam morbis subjiciantur

qvorũ propulſandorũ gratia tot lab ores & faſtidia devorarunt, ſedulo valetudinem ſuam curare debent. Præcepta ſanitatis conſervandæ non ita pridem in Propemptico ad Cognatum meum amantiſſimum *Theodorum Fuiren* Juniorem breviſſimè conſignavi. Quia cum Medicis jam mihi res eſt, vel Medicorum filijs, ex Medicorum præſcripto in eadem linea pergam. Compendio multa complexus eſt *Bernhardus Gordonius*, Vir Doctus & prudens, qui poſt annum vigeſimum Lecturæ ſuæ Monſpelienſis A. C. 1305 Lilium ſuum Medicinæ edidit, ex cujus Particula Prima Cap. 31. excerpam non nulla, ſcholijs meis, quia jam triginta circiter annos Medicinæ artem in Academia patria publicè docui, illuſtranda, quæ iter ſuſcipientibus præſcribuntur. Eandem rem, ſed paulò diductius tractat idem L. 1. de Conſerv. Vit. Human. c. 27 quem librum in lucem primus dedit *Joachimus Baudiſius* 1570, mox operibus Gordonij adjunctum in editione Lugdunenſi Rovilliana 1574. Summa quædam capita tetigiſſe mihi hic curæ erit.

Qui longas itinerationes ſuſcipit, debet ſe primo purgare, & corpus mundificare cum phlebotomia & Pharmacia, & balneis & abſtinentia, & ſimilibus, ut exercitium inveniat ipſum mundum, aliter timendum eſt de febre, de apoſtemate, de nimio fluxu, de ruptura vena. Rationem addit *l. de Conſ. Vit. Hum*; ne contingat fieri ebullitio humorum in cor-

pore

pore, ratione laboris & mutatione aëris & ciborum. Utriq; remedio generoso sudorifera addenda, quibus serosa expurgantur & reliquiæ aliæ sangvinis corporisq; habitus, nisi sub balneis ea sit complexus. Scio aversari nonnullos venæ sectionem, persuasos reservandum id esse remedij genus ad morbum quemcunq; gravem. Cæterum præservationis gratia illud tentandum, ut gravis morbus in itinere præcaveatur, nam citius tutiusq; venienti hosti occurrimus, quam inquilinum propulsamus. Itineratio & itinerare seculum *Gordonij* sapit. Forsan ex veteri *Jtiner* pro *iter* apud *Nonium Marcellum* c. 8. licet distinguat *Jsidorus* l. 15. Orig. c. 16. quod Itiner sit itus longe viæ, & labor ambulandi. Elegantius ita loquitur *Gordonius* l. 1. de Conf. Vit. c. 27. Qui vult se transferre de regione ad regionem.

Secundo debet se præmunire cum ijs quæ aëri & siti & accidentibus repugnant. In tempore igitur calido & in regione calida, sitis hominem multum aggravat. Fiant autem pilulæ quas teneat sub lingva, vel electuaria refrigerantia. Utatur etiam syrupo limonum cum aqua frigida, aut syrupo nenupha. aut viol. aut rof. aut syrupo acetoso aut syr. de ribes, si ribes inveniatur in regione. Illud etiam, quod summe sedat sitim, est quod accipit aquam fontis frigidam & ponatur parum aceti mundi, clari, aut vini malorum granatorum, & modicum de Zuccharo, aut sola cum magnis haustibus sorbeatur.

Quomodo iter ſuſcipiendum tempore calido frigidove, *Hippocrates* prior monuit L. de Sal. Vict. Ratione: Per hyemem, inquit, celeriter & per æſtatem leviter, ſive, ut vertit *DonZellinus*, lento gradu, iter faciendum, niſi per ſolis ardorem via ſit facienda, Tum enim, *aleno* Gſubmonente in Comm. feſtinato opus eſt, quo liberemur ocius ſiccitate & calore, quæ corpori in itinere ejusmodi comparantur. Unde morbi ex bile potiſſimum contingunt, præſertim ſi quando per deſerta loca peregrinatio inſtituatur, docente alibi *Hippocrate* l. de Int. Affect. Ad hominum quoq; habitudinem attemperandum iter docet *Cous* l. d. de ſal. Vict. Corpulentos enim celerius, graciles verò levius, ſeu lentius iter facere convenit. Nam celer motus augendo plurimum calorem, corpus colliqvat, in motibus verò remiſſioribus calor mediocris ſangvificationi & nutritioni prodeſt, quod *Galenus* in Commento perſequitur. Siti ſedandæ ſuccus limonum recens confert, ſed moderatè hauſtus, ne alvi fluxus ſuperveniat. Aqua omnino vino temperanda, ne ventriculo noceat, imó meri potio modica vel tantillum ſpiritus Vini ſitim citius depellere ſolet, quam aqua limpida, præſertim in corporibus ſeptentrionalium, quæ ſeroſo humore abundant, qui vino eſt abſtergendus. Calidiores alij & ſicciores ſive naturâ ſive ſolis æſtu, aqva tutius reficiuntur. Loco pilularum ſublingualium ex ſucco uvæ acerbæ, acetoſæ,

ſucc-

ſucc. mali granati, ſummit. papav. albi, ſucc. portulacæ, quas *Gordonius* commendat, lapis prunellæ majori commoditate ſubſtituatur. *Aëtius* tetr. 1. ſ. 1. mori fructum in longo itinere aut multo ardore defatigatis laudat, ſed ubi ſiccum & calidum fuerit ventriculi corpus, & hepatis. Ex Eraſiſtrato aquam nitro & ſale miſtam *Oribaſius* proponit l. 5. ſynops. c. 32. Ad ſitim ſuadet *Ægineta* l. 3. R. M. c. 55. polentam tenuem in aqua cum modico ſale. *Jo Bapt. Theodoſius* Epiſt. Medicina l. 39. Petro Paulo Pariſio Profeſſori Bononienſi Romam profecturo conſulit ut parum ſacchari roſacei Neapolitani capiat antequam itineri accingatur, & ſi æſtus urgeat, ſuperbibendum parum aquæ endiviæ & borraginis. Si autem in via deficiat & aqua & vinum, *Gordonij* eſt conſilium l. 1. de Conſ. Vit. Hum c. 27, ut ſecum portet candi & ſemen portulacæ & ſemen acetoſæ, quæ contrita & inter ſe commixta teneat in Ore.

Cum aquæ deſiderentur, nec tamen ſemper obviæ ſint illæ quæ vel puræ, vel qvibus aſſvevimus, percolandæ illæ ſunt vel excoquendæ. Poſteriori difficultati operoſo ſtudio occurrit *Gordonius* l. de Conſ. Vit. Hum. c. 27. ſed peregrinanti nimium moleſto, qui aquis geſtandis fatigaretur. Portari vult aquam patriam usq; ad locum, in quo hoſpitabitur, & cum illa conjungi aquam illius, & illius loci, & mane ſequenti accipiendam aquam loci illius &portandam uſq; ad

locum

locum alterius loci, & ita deinceps. Opportuna hæc curiositas vel ditioribus conveniet, vel ociosis peregrinatoribus. Sunt aliæ sarcinæ, quibus oneratur caballus meritorius. Promtior est modus alter, si portet aliquis terram mundam de terra sua, & misceat cum aqua peregrina, quæ postea quiescat & coletur. Quid ages, ut aëri peregrino assuescas, ex cujus mutatione plus damni quam ex aqua? Scilicet pedetentim libanda & hæc & ille, ne noceant.

Pulchritudinis studiosi cuti suæ tenellæ metuunt, si in sole iter faciant. Quibus remedium Cosmeticum subministrat *Galenus* l. de Facil. Parab. c. 34. linî nempe fecem melli admistam, qua corpus iter facturi sub sole inungatur, eo tamen prius nitro perfricto. Quanquam inter minima hanc deformitatem reputet pulcher animus, tamen etiam sanitatis pars est cutem esse patulam effluvijs ordinarijs. Alias si nigredo à sole metuatur, lavetur faciei cutis albumine ovi cum aqua rosacea conquassato, vel mucilagine seminum Cydoniorum, vel emulf. sem. frigidorum, vel unguento pomato cum cerussa in aq: ros. dissoluta & mucilagine sem. psyllij. Inducta verò ex itinere deformitas extergatur aqua rosarum in qua camphora dissoluta, vel gummi cerasorum in aceto dissoluto, vel aqva fl. fabarum, malvæ, liliorum alborum, cum lacte destillata.

Si

Si juvenis carnosus fatigatus ex via, labore & calore in æstate flumen mundum & clarum invenerit, in illudq́ se projecerit & natarit, in frigi dabitur & mitigabitur sitis & fatigatio, & calor naturalis confortabitur.

Magna cautione hic opus, in corporibus scorbuti seminio infectis, quibus natatio in flumine nocet, obstructis poris cutis, quos patulos esse expedit. Frigida quidem corpus purum calidumq; roborat, sed cutem densam duramq; efficit, quod tutissimum *Galenus* l. 3. de sanit. Tuend. c. 4. pronunciat adversus noxas externè imminentes. Jnternis veró causis, quæ nocere sui mora possunt, intercluditur via. Ut citra noxam ista natatio exerceatur, duo requirit *Galeanus* l. 10 M. M. c. 10. ut valentibus sint viribus juvenes, & frigido solio assueti: Illos iccirco carnosos vocat *Gordonius*, in quibus scilicet macie nimia injurijs frigidæ expositi non sunt nervi. Cæterum præceptum hoc mutuatus est *Gordonius* ex *Galeno*, qui l. c. balnei frigidi utilitatem, peregrinantium in sole fervente exemplo confirmat, & ejusdem intermissi damna recenset. Verba hic ejus relegi merentur, ut de mente omnibus constet: Maximo hujus rei documento est status, qui ex ejusmodi balneo redditur, postquam in sole fervente iter fecerimus. Quippe accedimus ad id, ne loqui quidem præ lingvæ & faucium ariditate valentes: totumq; corpus stipulæ ritu aridum habentes At egressi é frigida, illico omnia pro naturæ habitu

recipimus, nec febrili calore vexati, nec siccitate afflicti, promteq; loquentes, ac plurima sitis parte levati. Deinde de incommodo, quod sequitur ubi tali peracto itinere non laverit, idem pergit: Aut enim stabit febricitabit, aut multo plenus tædio, gravato s. capite, perseverabit, potissimum si frigida calorem nondum extinxerit. Multi tamen juvenes ejusmodi confectis itineribus, ubi illico se in aquam frigidam projecerint, juvantur: ac potissimum qui valentibus sunt viribus, & frigido solio assveti. Ita verò & ruri faciunt, ubi quod balnea non sint, in stagna vel flumina seipsos conjiciunt, nullo Medici suasu, sed ipsa gubernante corpus natura ad id quod conducat impulsi. Prudens est monitum *Avicennæ* l. 1. f. 3. doctr. 5. c. 3. ne natatio cito fiat, sed parum expectent, deinde ordinatè ad ipsam accedant. Recté *Gordonius* flumen clarum concedit, non turbidam nec paludosam aquam quæ sordes suas abscondit, & insecta occultat, quæ pedibus solent esse molesta, imò exitiosa, Nuper admodum prope arcem Draxholmensem rusticus damno suo id expertus est, qui in palude versans, innumeras hirudines nudis pedibus subsistens sangvinemq; exsugentes pati debuit, unde post paulo expiravit.

Si aliquis debet in hyeme itinerare per loca nivosa, & ventosa, tunc inungat pectus cum aregon & marciaton, & comedat assa alliata, cum vino puro &

& utatur speciebus aromaticis, si sit pauper transglutiat quolibet mane tria grana piperis aut thuris integra &c. & sint pelles vulpinæ.

Galenus de Theriac. c. 16. consuluit Pisoni ut theriacam assumeret, cum frigente per hyemem aëre, iter aliquod susciperet: esse enim tanquam optimum visceribus indumentum, multum eis calorem præbere cum possit. De internis solliciti *Ægineta & Oribasius* l. c. primum alvum subducere præcipiunt, antequam viæ te committas, deinde ungi, tum cibum hybernum (nempe calidum) & potum sumere. Ille satis multum cibi, hic non multum concedit. sine dubio ille respexit ad calorem ventriculi, qui hyeme intensior, adeoq; plus nutrimenti consumit. Hic itinerum metuit concussiones. Illi favens Doctissimus *Mercurialis* l. 3. c. 8. iter ingressuros per nivosa loca cibo & potu onerare sese vult. *Avicenna* impleri nutrimento. Bulimus enim eos plerunq; invadit, quos reficit *Aetius* tetr. 3. s. 1. c. 6. aceto, vel pane recenti naribus admoto, caseo boni odoris, carne suilla assata, *Plutarchus* l. 6. symp. q. 8. in historia Bruti panem laudat solum, idq; ut langventes spiritus reficiantur, cui vinum addit *J. Mich. Savonarola* Pract. tr. 6. c. 13. solumq; vinum *Heurnius* de ventr. Morb. c. 8. quæ facilius in itinere haberi possunt. Loco vestium fasciam longiorem præscribunt *Oribasius & Ægineta* lumbis, pectori & spinæ diligenter probeq;

obvolutam, ſine dubio ad arcendum frigus per has partes corpus penetraturum. Quo conſilio unctionis meminere illi, & epithematis *Avicenna*.

Si aliquis tranſiverit loca nivoſa, proindeq; ſtuporem patiatur in extremitatibus, tunc cavendum qvod non approximetur ſubito aquæ calidæ aut igni, quoniam magnus dolor cauſaretur in radicibus ungvium tum melius eſt ut ponatur in aqua quaſi figida vel tepori vicina vel in fine vel longe ab igne, ut non fiat ſubita mutatio.

Ita & *Avicenna* l. I. fen. 3. doctr. 5. c. 4. Qvum iter agens in frigore, hoſpitatur, non illico ſe calefacere debet, imò in hoc paulatim ordinetur in calore parvo, & ad fortem calorem non cito accedat: imò ſi ad ipſum non acceſſerit, erit melius: Quod ſi vehementer ei fuerit neceſſarium, ſecundum ordinem ad ipſum accedat. Exemplo fructuum congelatorum hæc illuſtrantur, qui ſi ponantur in aqua calida corrumpuntur, ſi veró in frigida, gelu evocato, utiles ſunt. Didicit Rex Angliæ Jacobus in Norwegia ab incolis iſtam medendi rationem, cum foco admotum digitum rigentem intempeſtivo calore pené amiſiſſet. Allatum enim vas plenum nive per ipſum triclinij teporem ſenſim diffluente, torpentes articulos immerſos reſtituit, atteſtante *Barclajo* in Jcon. Anim. c. 8. Frigoris quippe lues alio frigore pellenda eſt. Aqua frigida ſola utitur *Herm. Heiden* Diſcurs. 3. Med. aliquoties renovata mediæ ad minus horæ

ſpatio,

ſpatio. Rationem idem addit, quod ſangvis hoc frigore verſus viſcera repulſus, ibidemq; ſatis diu hærens, unitus & coarctatus majores acquirat vires, quibus in reditu ſuo occupans pedum extremitates, frigidam illorum intemperiem expugnat, caloremq; reſuſcitat. Quicquid ſit de iſta ratione, certum eſt, juvari hanc curandi methodum, ſi ejusdem conſilio ſub dicta immerſione vini hauſtus nuce moſchata aut cinamomo aromatiſatus & calefactus liberalius aſſumatur, & finita illa pedes detergantur linteo, & ſapone communi inungantur absq; igne. Incredum ita partes in itinere à frigore intenſo commoriuntur, teſte *Galeno* de diff. Morb. c. 5. & experientia cottidiana, ut pleriq; antequã domum perveniant, ad hoſpitium algidi ac ſemiani mes deferantur. Aduſta ita frigore membra Septentrionales cinere combuſtæ pellis leporinæ ſanant, ſi credimus *Olao Magno* l. xj. c. 23. Præcavenda hæc mala pellibus animalium, quibus non tam ad ornatum utimur, quam neceſſitatem. Proderitq; manus lavare vini ſpiritu antequam ad iter componamur.

Si incedat peditando, (rectius, Pedibus iter faciens), nocte abluat pedes cum Aqua ſalſa calida: eosq; deſiccatos, & juncturas & peritonæum inungat cum mixturâ factâ de ſævo hircino, butyro & axungia gallinacea liqve facta, & modico oleo de Caſtoreo.

Hoc ſeculo pedeſtria itinera non ita uſitata, niſi apud milites, opifices, & alios tenuioris

ſortis ſed bonæ mentis Candidatos. Subinde tamen equorum defectu pedibus iter cogimur ad gubernare, quod mihi fratriq; *Caſparo Bartholino*, nunc in cœlis beato, contigiſſe bene memini cum ex Provincia Galliæ per Nizzam, Monaco, Montono, Vintimiglia, Finale, Nolam, ad Genuam ire pergeremus. Nec Medicinæ Geographiæq; ſtudio addicti curru ſemper vehuntur, ut plantas colligant obvias & terrarũ ſitus, longitudinem, diſtantiamq; metiantur. His illisq, præceptum *Gordonij* ſequendum. Alias ſi lutoſa ſit via, ſedulo cavendũ ne humidi ac madidi pedes diu circũferantur. Abſtergendi enim & ſiccandi. Calceos ligneos, quorũ uſus olim in Gallia hodieq; plebeis noſtris, commendat *Cardanus* l. 13. de Rer. Variet. c. 63. quia non facile humectantur, & humidi facile ſiccantur. ſed quia pedes duritie lædunt, nec facile accommodantur, quanquam ſtupa addatur, nemo libenter antiquatum apud Gallos uſum imitabitur. Si per ſaxa eundum ſit, Turcarum more ſoleæ ferreæ tenues ſupponantur. At ſi per ſiccum breve ſit iter, crepidæ utiles erunt, quia pedes excalfaciunt. Ocreæ, cothurni ac ſocci equitantibus conveniunt, pedes iter agentibus haud utiles: nam ſi rima aquam admiſerint, celeriq; aut diuturna ambulatione maduerint pedes, non niſi detractis licet illos ſiccare, præterea detracti refrigerato crure noxam afferunt, nec tam facile, ut volumus, detrahuntur His tam minimis præceptis etiam Principes indigere

gere *Cardanus* monet, de quibus plura apud eundem legantur.

Si nimis cænaverit, incedat in crastinum paulatim & non comedat nisi crapula sit digesta: si autem ae mane crapulaverit, evomat & dormiat multum: Crapulam hic eo sensu capit, quo *Isidorus* l. 20. Orig. c. 2. pro immoderata voracitate quasi cruda epula, cujus cruditate gravatur cor & stomachus indigestus efficitur. Crapulare tam malum verbum, quam res ipsa verbo expressa. In itinere quippe & modus servandus ciborum & delectus. Quanquam *Galenus* Comm. in Hipp. de sal. diæta, neget peregrinantes delectum habere posse ciborum quibus vescantur, vel non vescantur, cum ijs uti cogantur, quorum facultas datur: Olera tamen damnat *Avicenna* l. 1. fen. 3. doctr. 5, c. 2. & fructus & quicquid humorem generat crudum, nisi ex necessitate fuerit, ut illis medicamenti vice utantur, vel alia edulia desint: Cautionem verò hanc generalem ponit, ut cibus sit quantitate paucus, & multi nutrimenti. Cæterum rectè *Galenus* l. c. delectum damnat, si quo quomodo festinatione iter faciendum: tum quippe nullis legibus se obstringi patitur Ulysses. Opportunus foret peregrinantibus cibus *Avicennæ* l. c. ex oleo violaceo, in quo adeps, vel ut alij vertunt, cera dissoluta sit, donec in emplastri similitudinem conversus fuerit, decem enim diebus postea comedere non desiderabunt. Sed hodie ventres nostri carent auribus, nec emplastris sedantur.

Si

Si iverit equitando, talis potest meliusdiætam servare. nullo igitur modo ingurgitato stomacho audeat aliquis equitare, quoniam timendum de dolore capitis, & naùsea, & fluxu ventris, & torsione, & dolore stomachi & indigestione.

Stomacho quidem firmando equitationem vehementĕ conferre scribit ex Antyllo *Oribasius* l. 6. Med. Collect. c. 24. Sed post cibum sine modo modioq; sumptum plus damni afferre certum est, quam commodi. Turbatur enim nimio motu concoctio ventriculi, fumiq́; ad caput adscendunt, sicut concussa olla in foco ebulliente cessat coctio vel impeditur. At tempore distributionis alimenti concocti & equitatio & exercitationes aliæ moderatæ prosunt. In itinere sæpe muli offeruntur, sæpe succussantes equi, sæpe currentes, quorum differentias persequitur *Mercurialis* l. 6. Art. Gymn. c. 8. unde quidem assuetis nihil incommodi accidit, nec alijs junioribus, nisi pleno ventre statim à prandio conscendantur. Propter metum choleræ & diarrheæ familiarib⁹ suis itineri se committentibus semper suasit *Hermannus Heyden* discurs. Med 2. ut semper unam alteramve pilulam labdani Theophrasti circum ferrent, filijsq; suis in Universitatibus studiis incum bentibus de eadem prospexit, una cum descriptione, à Medico tamen loci inspicienda, quo melius & certius curationi caveretur.

Maue

Mane cum surrexerit, vadat paulatim, donec superfluitates digestionis sint expulsæ & postea equitet.

Matutinæ enim ambulationes alvum molliunt, & segnitiem è somno contractam dissolvunt, spiritusq; attenuant, sicut ex eodem Antyllo inculcat *Oribasius* c. 22. præsertim mediocres, quæ exercitationem magnam seu equitationem præcedere debent.

Si itinerantes constipati fuerint, utantur aliquo electuario laxativo, diabor. diasena, catartico imperiali, trifera Saracenica, diaprunis, oxylaxativo, elect. Ducis, stomachico laxativo & diaturbith. Et pulveri in salsamentis usurpando addant pul. fol. Senæ, epithymi, polypo.

Vel enemate parabili alvum irritent provocentq; ad obsequium. Vel Cremor Tartari in theca servetur. Extracta quoq; Rhabarbari, Agarici, Panchymagogum *Crollij* in marsupio secum ferre possunt, vel massam pilularum Tartarearum *Quercetani*, ex quibus pro re nata pilulæ justa quantitate conficiantur. Reliqua enim *Gordonij* plurimorum ventriculis nauseam movent, vel in dessvetudinem venerunt.

Si fuerint in mari, eligant sibi locum à sentina longinqvum, & ab omni sorde, & stent in aëre frigidiori & altiori, quantum erit possibile, & si de facili nauseant, teneant se ad columnam & odorent panem assum

cum aceto. Jumant valdè parum de cibo & potu & Dominus Jesus dirigat in tranquillitate.

Ad nauseam vomitumq; per mare navigantium ex Diocle similia præscribunt *Oribasius* l. 5. synops. c. 33. & *Paulus Ægineta* l. 1. c. 56. monentq; prudenter neq; facile neq; utile esse cohibere vomitus. In illis tamen qui vomitu quocunq; offenduntur, præcavendum quantum fieri potest, ne marinus aër nauseam excitet. Neq; enim mihi ignoti sunt qui oborto in mari vomitu sangvinem rejecerint, & isto motu violento lienem irritarint, qui solennibus deinde vomitionibus cruentis assvetus, tandem fatum acceleravit. Ne igitur nausea in mari oboriatur, impedimento negociorum & periculo sanitatis, præmissa ante iter corporis evacuatione, ventriculus intus & extra roborandus absinthio. *Baverius* Consil. 19. inter cætera accidentia navigantibus infesta nauseam sive stomachi conturbationē numerans, huic ita sucurrendum suadet. Accipiantur post cibum antequam evomat coriandri conditi & confecti cum optimo zucaro cochlear unum. Aut accipiat quod melius est duos aut tres bolos infrascriptæ Confectionis. Recipe Conservæ Citoniorum absq; speciebus Libram unam, masticis granorum, mirti, ameos, coriandrorum præparatorum an. scrupul. IV. pistentur pistanda subtilissimè & cum miva citoniorum fiat Confectio solida in morsellis. Eadem habet *Bartholomæus Montagnana*

Consil.

Consil. 2. ad Patrem Abbatem Camaracensem Anglum cum ad terram sanctam transfretaret. Sine dubio isto seculo familiaria hæc fuere. Fatetur tamen *Montagnana* se multis Gallis confectionem præscriptam commendasse ad sepulcrum Christi euntibus, una cum inunctione stomachali, syrupis, confectionibus siccis ex coriandro præparato, avellanis assatis, citonijs, piris & mirobalanis conditis. Nostrorum nautarum secretum est, haustus aquæ salsæ marinæ, quamprimum navem intraveris. Si cohiberi non potest vomitus, bilisq; vel pituita ventriculo molesta evomatur, consilium *Celsi* est l. 1. c. 3. ut abstineant cibo vel paululum aliquid assumant post bilis vomitum, si verò pituitam acidam effuderint, sumant cibum sed assveto leviorem.

In navibus præterea aquæ dulcis penuria premuntur, qui longa itinera ad Indos susceperunt, de quibus hic mihi laborandum non existimavi, cum pauci studiorum causa Zodiacum transgrediantur, multi vel necessitate vel diuitiarum cupidine, quos suo sensu & labore abundare sinam, patiarq; divites tales in itineribus suis frustra susceptis marcescere, sicut loquitur *Jacobus* Apostolus c. 1, 11. Non ignoro ad aromata pernoscenda, ad herbas peregrinas inquirendas, ad Medicinam Barbarorum explorandam laudabili curiositate Medicos nonnullos doctissimos Orientem Occidentemq; perlustrasse, inter quos *Bellonius*, *Bontius*,

Piso, *Marcgravius*, aliiq; immortali laude eminent; Cæterum longioris itineris temporisq; dispendio ars Medica tardius discitur, nostris hominibus parum profutura. Laudati veró Viri, publico munere defuncti, artem in utraq; India exercuerunt magis quam didicerunt. Quicquid sit, etiam in itinere terresti vel maritimo breviori subinde aquæ corruptæ occurrunt, vel dulces haberi non possunt. Utriq; incommodo remedium est paratum. Corrupta aqua cum aceto, vel aromatis, præsertim caryophyllis & foliis lauri corrigatur, vel coquatur. *Gordonius* de Conf. Vit. Hum. omni malæ aquæ vinum, acetum, cœpas & allia addit, & lactucas si volumus infrigidare. De nive enim pericula alibi signavimus. Et *Galenus* prudenter monuit, quamvis protinus nullam juvenum corporibus sensibilem læsionem inferat, sensim tamen occulteq; crescente vitio, cum jam ætas progressu temporis inclinaverit, articulos nervosq; & viscera ijs morbis vexari, qui difficulter admodum vel omnino tolli non possunt. Marina veró aqua per arenam transiens dulcescit, sicut per anfractus terræ percolata deponit salsedinem, materiam sui crassiorem, antequam per scaturigines fontium dulcis prodeat. Quod evaporatione & sublimatione tenuioris partis fieri censet *P. I. Faber*. L. 4. Panchym. c. 4. ad cujus modum etiam decoctio artificialis posset tentari. Ut dulcior sit marina, per arenam tribus quatuorve mani-

cis exceptam, percoletur. Alij alios modos excogitant. Deſtillant per alembicum. Coqvunt in cacabo, & linteamen mundum ponunt ſuper fumum, poſteaq; exprimunt: vel ponunt lanam in olla, per quam quod extra diſtillaverit, colligitur. Sal ex urina hominis extrahunt Chymici. Cur non ex marina aqua ſal extraheretur? Par quippe utriusq; ratio. Mare certè urinam quidam vocarunt, præſertim Indi Braminei, qui antequam ut lotium emitteretur, non fuiſſe ſalſum mare fabulantur. Hiſtoriâ fabuloſâ id confirmant, quam ex *Abrah. Rogerio* de Bramin. part. 2. c. 18. amicus olim noſter *Arn. Senguerdius* Intr. ad Phyſ. l. 2. c. 6. refert, dignam quæ hic legatur & falſe irrideatur. Quidam Agaſtea dictus, homuncio, qui magnitudine corporis non ſuperabat pollicem vel ut alij, articulum pollicis, ſed valdé ſanctus, qui ab initio mundi vixit, & ad finem ejus durabit, ambulabat in littore maris: ob ſui parvitatem à mari ridebatur; quare ira accenſus, juſſit vaſtū mare totum ad ſe accedere, quod igitur tanquam guttam manu excepit, & deglutivit. Hoc facto Dewetaes, qui ſunt dæmones, dixerunt, eam non eſſe juſtam cauſam tantæ iræ, oportere eum memorem eſſe, qvanta maris ſit neceſſitas. Rogarunt itaq; ipſum, mare vellet reſtituere. Seriæ petitioni Dewetaes ſive Dæmonum, annuens Agaſtea, eminxit mare, quod inde, ut urina, ſalſum eſt. De ſalſa aqua per terram edulcoranda

da notat *Verulamius* in Hist. Nat. Cent. 1. sylv. 2. legisse se experimentum, decem vasis sibi invicem superpositis, salsedinem tamen non exsuisse, ut potui apta foret: at aquam salsam per viginti vasa derivatam extitisse dulcem. Cujus diversitatis hanc causam ponit, quod omnis terra speciem quandam salis nitrosi contineat, cujus arena plerunq; expers est, deinde quod terra aquam tam exquisité non percolat quam arena.

Sic *Gordonio* serijs ludicrisq; lucem affudi, sic peregrinantibus Medicam vivendi normam præscripsi, cujus ductum secuti & sani in itineribus degunt, & salvi in patriam revertantur Jesu cursum dirigente. Piè enim Arabes in Proverbijs dicunt, aberrare incessum ejus, qui sperat absq; DEo excelso. Multa alia essent dicenda. Sed honesti amantibus pauca sufficiunt præcepta, qui sua sponte ad magna rerum & præclara quæq; feruntur, nec à malo se vinci aut flecti patiuntur. Monstra in itinere obvia, virtute & animi constantia prosternuntur. Ex illis tria recenset *Marsilius Ficinus* l. 1. de sanit: tuend. Stud. c. 7. primum terrenam Venerem, secundum Bacchum & Cererem, tertium nocturnam Hecaten. Ergó Apollo ab æthere, Neptunus ab æquore, à terra Hercules vocandus, ut Monstra illa Palladi inimica, jaculis Apollo transfigat, Neptunus tridente domet, clava Hercules contundat & laceret. Non eo vobis, Nepos charissime, Filij amantissimi,

hæc

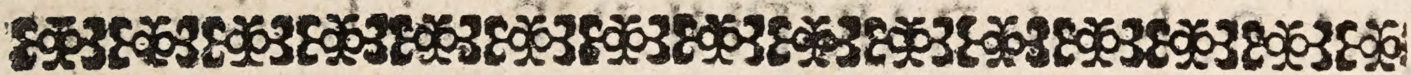
hæc dicuntur animo, quaſi torperent ad virtutes pectora veſtra, omnium honeſtarum rerum ſeminibus fœcunda, adeoq; admonitione nullâ excitanda, ſed ut affectum paternum videatis, qui etiam ſuperflua erogat. Et quanquam natura vim ſuam apud vos exercente, omnia ſperem quæ à Parente ſperari poſſunt, præcepta tamen iſta amoris exceſſu addenda putavi, quibus vis ingenij veſtri creſceret vel augeretur, & præceptorum fides exemplo indolis veſtræ publicaretur. Certus ſum ſententiam meam non mutari, quia tales eſſe nunquam deſieritis, quales hactenus vos probaſtis, nulla voluptatum conſvetudine delinitos, quæ vos à DEo veſtro & ſtudijs avertant. Ut veterum peregrinantium more vos geratis, qui Matheſi operam haud ingloriam collocaſtis, ſidera patriæ obſervate, ut de patria repetenda cogitetis, nec moribus peregrinis ita immerſi redeatis, ut exponamini fato Anacharſis, Græcorum morum introductoris: ſed medicinam ita foris diſcite, ut domi utilis eſſe poſſit, noſtris hominibus cum judicio accommodanda, memores *Celſi* in Præf. differre pro natura locorum genera medicinæ & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia. Tum danda opera ut per vos quoq; arti, quæ deſunt, inveniantur. Cœlum verò peregrinum adorate, ne domeſtico excludamini, tantumq;, viſis externis, patriæ dulciſſimæ tribuite, ut inferiora tamen omnia credatis, imitatj

Hor

Hormisdam, qui interrogatus quid de ſplendidiſſima Roma ſentiret, id ſibi tantum placuiſſe ajebat, quod didiciſſet ibi quoq; homines mori. Sic in honore DEi eritis, & in honore famæ nomina veſtra ex tenebris oblivionis vindicabitis. Nam licet fortunæ veſtræ reduci obſtare poſſet, quod noſtro ſeculo nati eſtis, attamen ſi felicitatem in DEo vobis præfigatis, & in virtutis operibus, & moderatione, & minori ſpe quam jure ſperandum eſſet, placato Numine in patriam vobiſcum reportato, placebitis tandem hominibus amore veſtri devinctis, quia DEo placuiſtis. Ita ingenti conſcientia paciſcimini cum DEo, itineris Duce, ut vos ſi meremini ſervet, qvum ſciatis an mereamini, neminem magis quam DEum ſcire. Sic veluti agricolæ expectabitis pretioſam frugem, patienter ferentes omnia donec meſſis ingruat. Policrates Pythagoram Regi Ægyptiorũ commendavit, ut ad doctrinam ſacerdotum admitteretur, ego vos Regi Regum, ut in doctrina veritatis cæleſtis conſtanter permaneatis, ſcientia utraq; magnis incrementis augeamini, virtus veſtra creſcat, patria per vos quoq; floreat, lætentur parentes, amici gaudeant, deniq; ut glorioſiſſimum ſalutis veſtræ fructum ex conſenſu DEI & meliorum capiatis. Ego iterum iterumq; *Homeri* illam vocem ingero: Βάλλε οὕτως, ſic jaculare. Pergite, inquam, ut cœpiſtis, atq; hanc eis rependite voluptatem, qui vos

vos omni benevolentia complectuntur. Jlludq; memoria retinete, qvod *Gallus Cæsar* Juliano fratri cordatè dixit, nihil religioni præferendum esse. Nam virtus qvo est perfectior, monet ut mendacij detestemur fallacias, veritatem autem consectemur, qvod præcipuè in pietate erga DEum curandum apparet; ne Naturæ nimium intenti, Naturæ authorem perdamus, ne animarum salute excidamus, corporis valetudinem curaturi. Pergite itaq;, mei filij, & properate, qvoniam id estis aggressi, qvod perdiscere vix senes possitis. Pergite læti omnes alacresq;, ut vobis

Detur inoffensæ vitæ qvoq; tangere metam.

Amplissimo Celeberrimoq;
VIRO
Dn. D. THOMÆ BARTHOLINO

Dilectissimos Nepotem Genitosq; in Exteras Regiones dimittenti gratissimos Reducum Amplexus vovens.

HActenus æternũ victuris Fama Libellis
BARTHLINI excelſas ſtravit ad Aſtra vias;
Illa Patris docti Genitiq; legenda per orbem
Quæ laudaturum tot monimenta tulit:
Nunc aliud molitur iter; quæq; antè diſertæ,
Jam dat fœcundæ pignora certa Domus,
Ardua magnanimæ dum per veſtigia ſtirpis
Sangvinis Agnati Dux rapit ipſa gradus,
Dumq; ſinus, toties quos ſcripta habuêre ſatorum,
Hoſpitibus pandit conſociatq; novis,
Non jam depictis ſed vivis vultibus implens,
BARTHLINI intrârit quotquot imago, Lares.
Macte bonis, BARTHLINE, tuis! qui vivere (per te
Poſt te victurum das memorande Genus!
At tu, Magnorũ Soboles generoſa Parentum,
Unde ſata es, nunquam dememiniſſe velis,
Utq; per externos Alphëi provida ritu
Tot pelagi fluctus, nec temeranda, mees,
A Patrio nunquam deflectas ſidere vultus,
Vix alia huic lumen par Cynoſura dabit.

JOH. HOPNERUS.

AD

AD

CASPARUM BARTHOLINUM

Fratrem.

NOn tibi Mercurium, cœli ſed
vota precabor,
Utque DEo porro ſic comitatus
eas.
Collige quæ proſint, herbasque
inquire ſalubres,
Et ſcrutare hominum viſcera,
quæque latent.
Omnibus expenſis, doctum cum
videris orbem,
Dic tamen in patria cuncta vel
illa patent.

THOMAS BARTHOLINUS
Filius.

AD

AD

CHRISTOPHORUM BARTHOLINUM

Fratrem.

TU quoque noster amor, cœlū mutare paratus,
Quo Te fata vocant, auspice perge Deo.
Mensuras orbis capiens & sidera mundi,
Otia nulla sibi mens generosa capit.
His quid opus? nam, crede, domi numerabis eundem
Zodiacum, splendent hic quoque signa poli.

THOMAS BARTHOLINUS
Filius.

